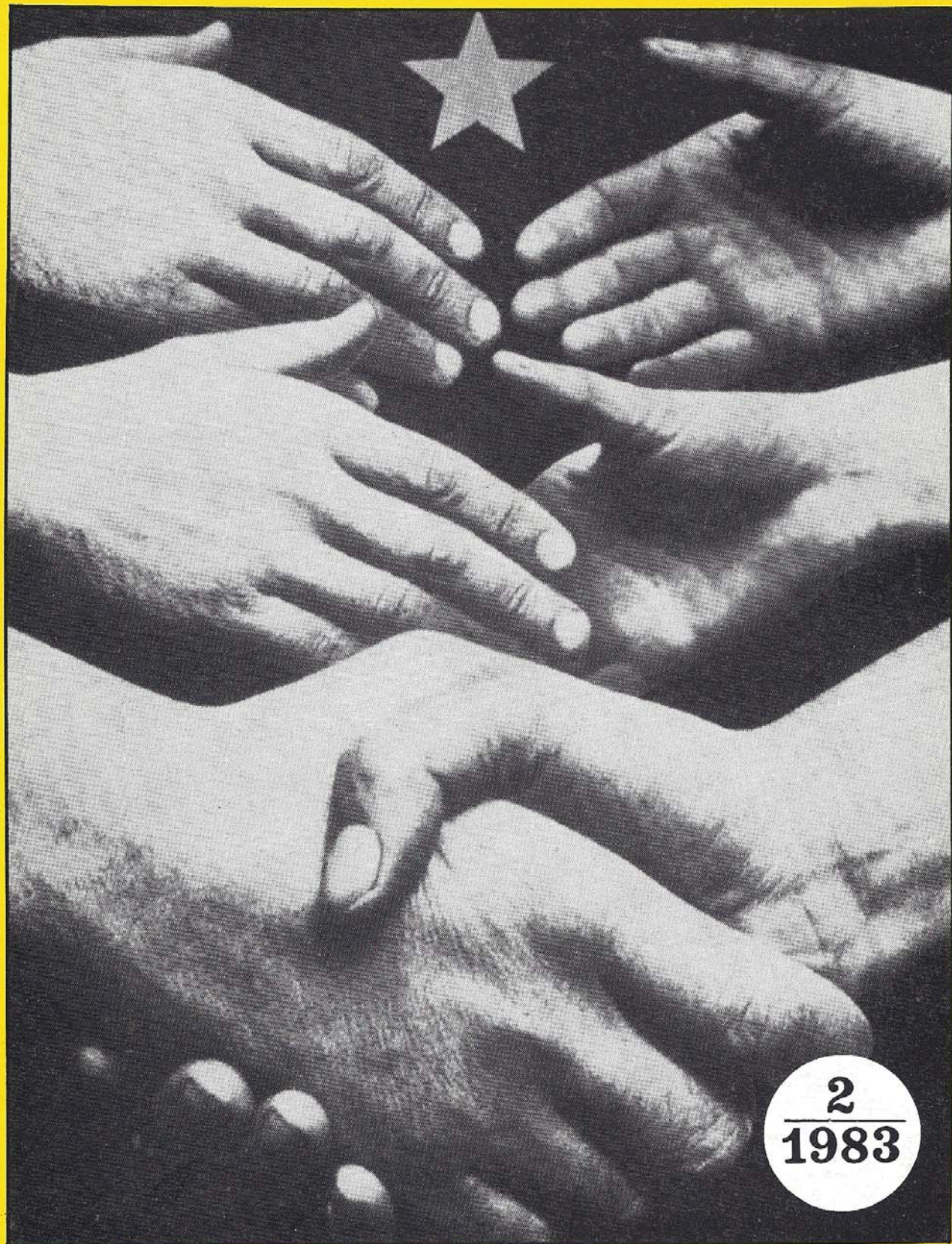

ROJA NÛ

kovara huneri çandi û edebi

2
1983

NAVEROK

	<u>Rûpel</u>
Xwendevanên Hêja	3
J1 Xwendevanan.....	4
Şoreşeke B1 Yek D1l û Yek Kulm	5
Du Helbest J1 Osman Sebrî.....	10
Serpêhatiya Du Muxtaran.....	11
Gandî û Kurdistan.....	12
Leşkerên Hêviyê.....	14
J1 Folklorê Me.....	16
Veçilixê Gîridax.....	18
Zîmanên Cihanê û Zîmanê Kurdi.....	20
Pêşketîna Kurdolojiyê.....	24
D1 Kovareke Kurdistanê Iraqê Da Kemal Burkay	27
Kemnade.....	28
Danasîna Kurdan û Mahmut Baksî.....	29
Ez Rodî'me.....	31
Berevkîrîna Çîrokên Gel û Sê Pirtûkên M.E.Bozarşlan.....	32
Qurseke Kurdi.....	34
Sydney-83.....	35
Serketîneke Nû.....	36
Serketîneke Nû.....	38

SAL : 5
HEJMAR : 45

* D1 hejmarê pêşîn da, çend xeletiyên çapê û rêzkirinê j1 ber çavê me revî yane. D1 hejmarên pêşîn da emê van kê masiyan yek yek j1 nav rakîn. Em hêvî darî ku xwendevanên me, j1 ber vê ye kê wê me biborînin.

ROJA NÛ

Xwedî : Komela Karkerên Kurdistan
L1 Swêd

Berpirsiyar : Rohat

Navnişan : Karlbergsv. 32B. nb
113 27 Stockholm

Telefon : 08-328251

Hesap No : PG. 458980-0

Utgivare : Svensk- Kurdiska
Arbëtar Föreningen

Ansvarig Utgivare : Rohat

Adress : Karlbergsv. 32B. nb
113 27 Stockholm

PG. : 458980-0

XWENDEVANÊN HÊJA

Paşi, jî nû va derketina kovara "ROJA NÛ", wê, bala pîr kesan kîşande ser xwe û gihişte destê bî hezaran kesan. Ev kovara huneri, çandi û edebi lî gelek welatên cihanê û wusan jî lî Kurdistanê hat belavkirin.

Ev hejmara duwemin, jî ber rexne, bir-baweri û daxwazên xwendevanan hîn ji pêşta çû, raw-tivdir û pergala xwe berçav kir û wek çapa dest we da hat amadekirin. Roja Nû çawa di hejmara pêşin da jî dabû diyarkirin ku, wê bî bir-baweri û bî alikariya xwendevanan va tevgîrêdayî bîweşe û jiyîna xwe bîde ajotin.

Jî bo hingavtî û dîrxistîna hîn kêmasiyên çapê, problemên zîmanê kurdi û hîn pîrsên naveroka xwe, kovara me dîr - dirêj difikire. Guhartî û pêşketîna hîn pîrsan, carîna ne bî destê mirovane, ew pîrsan hewcedari wextî, jî ber ku her tişt nîşkê va, yekten naguhure.

Em baş zanî, weki hêzên kolonyalist çawa hebûnên çanda me helandîne, şêlandîne û çawa rapêl kirîne. Hunandî û pêçandîna van birinan, em bawer dikin ku bî "Xwehesin û Hîşyarbûna Nete-wî" va, wê tendurîst bibe, bîghêje xweşiyê. Jî ber vê yekê me gaveke nû avit û kovara "Roja Nû" derxist.

Kovara Roja Nû, wek hejmara pêşin, lî ser huner, çand û edebiyata kurdi, deng-behs, danasin û karên informatik wê vîr şûnda jî, bîde ajotin. Hîn kes dikarin van karên "Roja Nû" pî-çûk bîbin û bîlînd bîfîrin. Lê, dema bîna mirovan fireh bibe, toleransa wî hebe, ew dikare xwe bî lez jî serhişkiyê dîr bîxe, lê, ev baweri di miroveki da tune be, dilreşî hertîm ser-êşîkelî ber derê wî.

Şagirt, suxte û xwendevanên iro, bî baweriya me ew şareza pîspor û rêberên sibêne. Jî ber vê yekê, Roja Nû, di vê hejmara xwe da xet-sinorên xwe hîn ji fireh kir, di vê çarçevê da cih da efrandî û nîvisarên nîfşa (nesil) nûgihiştî û nû rabiye.

Roja Nû, hertîm çavnêri, bendewar û hêviya daxwaz, bir-baweri û rexneyên weye.

Roja nû, di xebatên we da, jî we ra serfîrazi, pêşketî û gavên fireh hêvi dîke.

Heta hejmara sêwemin, di nav xweşiyê da bîminî hevalên di lovan.

Ji Xwendevanan

Me ji xwendevanan gelek nême girtin, lê mixabîn em nikarin he mû van naman biweşînin. Hetani ji destê me bê, emê di hêjmarêndin da cih bîdîn van namên xwendevanan. Bi silavên germin.

ROJA NÛ

Ji Redaksiyona Roja Nû ra

Ez bi derketina ROJA NÛ va dîlşa bûm. Kovar, ji bo pêşveçûna kultur û edebiyata me pîr girînge. Heya iro kesi ev valahi tîji nekiriye. Derketina kovarê xizmeteke giranbîhaye. Pêwîste ku, nivîskar û ronakbîrên Kurdistanê alikariya kovarê bikin. Xebata çand û zîmanê kurdi xewna dij mîn direvine. Kultura me, hebûna meye.

Ez we û ROJA NÛ pîroz dikim.

MAHMUT BAKSÎ
SWÊD

Ji Roja Nû ra

Pîştî gelek silavan ji Kurdistanê na Îran, ez serketina we dixwazim, hê vidarim ku, hûnê di nav kar û barên xwe da pêşveçûn, serfirazbin.

Ez bi xwe bi zaravê sorani deng dikim, ji aliyê din dixwazim wusan ji kurmancî fêrbim. Kovara delal "ROJA NÛ" kete destê min. Ez dixwazim hûn vir şunda ji vê kovarê û hin materyalên din ji rê bikin, weki ez nivîsandin û axaftina kurmancî baş fêr bibim.

Ji we ra, ez 4 wêneyên qeşeng di şînim, ku di kovarê da çap bikin. Her wusan ji, pîştî çend rojan, ezê ji we ra hine stranên Kurdistanê na Îranê, ji navça Mahabatê rê bikin.

E . Ş

KURDISTANA ÎRAN

Ji Berpîrsiyarên Roja Nû ra

Bi silavên bîrayeti;

Hevalên hêja, xizmeteke pîr hêja ye ku, hûn ji bo belavkirina çand û diroka Kurdi dixebîtin. Bi vê xebata hêja hûn li cihê serfiraziyê ne. Hêviya me ewe ku, hûn bi gheşî armanca xwe.

Hevalno, îxtîsasa min, li ser 11 mî kîtabxana ye. Wek niştîmanperwerekî min pêwîst dît ku ez li ser dirok û çanda Kurdi lêkolînekê bikim. Li ser dirok û çanda Kurdi, min hînek materyal bi xwe berhev kir, hînek ji, ji Kîtabxana Niştîmani li Wîyana û ji Kîtabxana Niştîmani li paytextê Avusturaliyayê Sydney, min bîdest xîst. Ev tiştên han bi zîmanê erebî û îngîlîzî ne.

Bi rasti çend sedemên berbiçav hene ku, min karekî wîlo ji xwa ra wezîfe qebûl kir. Yek, heta iro lêkolîn û berhevkirina literatura ser

çand û diroka Kurdi, bi awakî fire nehatiye çêkirin. Heta iro tenê du biblografîya hatine belavkirin; yek li Iraqê û yek ji li Sovyetîstanê. Her du ji, pîr tiştê têda hebûn. Belê li ser babetê taybetî nebûn. Bi awayê kevn hatine amadekirin û nivîskarên wan pêzanê vi kari ninin. Di cih da ye ku meriv rexnê li wan bigere. Ya dudyan ji, bi zîmanê erebî nehatiye belavkirin.

Hîn sedemên din ji min, ji Dr. Yehya Mehmûd gelek feyde dît. Ew bi xwe weşanên Kurdi berhev dîke. Ixtîsasa wî li ser ilmê kîtabxanê û agahdariyê ye. Her usa ew, serwêrê derxistina rojnama ilmê kîtabxana ye.

Eger hûn bîkarîbîn van tiştan çabkin û belavkin ez ji we ra bîşînim. Ji ber ku hûn komelek Kurdîne û dixwazîn xizmeta çand û diroka Kurdi bikin.

Emin Seydo

S. ARABÎSTAN

ŞOREŞEKE BI YEK DIL Û YEK KULM

LÊKOLINEKE ABORI, CIVAKI Û ÇANDI

H. SARWÊRAN

Gelê Kurd iro lî Kurdistanê Îran lî dijî zordari û koledariya sed salan, jî bo jiyîneke azad-demokrat, jî bo şeref û namûsa xwe, jî bo jiyîneke wekhev û aşitiyê bî mêrani lî ber xwe dide. Vî gelê mêrxas dî vê rê da heya iro bî hezaran şehit daye. Her wusan jî, heta biğêje mafên xwe yê mirovî wê bî hezaran şehidên dîn bide.

Çawa tê zanin, gelê Kurd lî Îranê, lî dijî nokerên emperyalizma Emericê, dijî cellatan û jî bo ruxandîna (hîlweşandîna) sazumana kevneperest bî gelên Îranê ra tevayî şer kîr. Çawa diyare, dî nav demeke kurt da, agîr û çîrûskên şoreşê her çûn pêldan. Dî dawiyê da, diktatoriya Şahê zordest û dezgê wî sero-bîno bû. Ev bûyera mezin, dibe jî gelek kesan ra xem û xeyal bû. Belê iro lî cihê tacasîltanê Arya-Mehri Mihemmed Rîza Pehlewî bawêşîna tene kîrîna.

Bûyerên dirokê tîm û tîm berbî pêş dimeşe, paştî nazîvîre û lî dijî mêjoktiyê, teda û zordestiyê karên şoreşgerî wusan ne hêsaye, jî ber vê yekê jî, iro lî Îranê şerê lî dijî zordestiyê ne sekîniye û şoreş da jo.

Melleyên mêjî vala, bî şaşîk, bî rûdan, bî cubeyê xwe va, xwe xîstîne dirufê "Mehdîyan" û lî ser rîya şoreşa netewî-demokratîk bûne astengeke mezin jî bo gelên Îranê. Ev Ayetullah Hacetûl-İslam û İmamê Ümmet û Zeman, iro dixwazîna gelên Îranê bixîne lî nav kevneperestî û tariya bî sed salan. Ew bûne belake reş lî serê karker û zehmetkêşên Îran.

Jî bo karker stûyê xwe nîzîm bîkî û vê sazûmana paşverû va rîza nîşan bîdîna, çî jî destên wan tê, yekyek tînin cih. Ev lêdan, kuştîna, qîrîna û dardakîrîna giştî jî bo van armançê genî û kevînarîna. Belê bîra sa-

zûmana kevneperest û xwinrêj baş bî-zanbe, gelê kurd duh stûyê xwe xwar nekîr, iro ji nake. Gelê me çawa lî dijî diktatoriya Şahê zalim bî cuwan mêri lî ber xwe da, xwe avite nav agir û alafê, bê guman wê sazûmana me leyên kevneperest ji hilweşine û Îraneke demokrat û Kurdîstaneke xwemuxtar saz bike.

Jî bo vê yekê, iro dî navça Kurdistanana Îran da, dî bî pêşengiya PDKI-da pêşmergeyên tekoşer bî mêrani şerê partizaniyê dajon. Bî saya vi şeri da iro 60.000 km çargoşe (km²) zêdetîr navçeke azadkîri lî Kurdîstana Îran pêk hatiye. Jî gelê kurd se-dî 70, dî vê navça azadkîri da dîmine, dijî. Dî vê navça azadkîri da can, mal û namûsa gelê Kurd bî destê pêşmergeyên qehreman da tê parastinê. Pêşmerge bî rêk û pêk şer dîkîn.

Hejmara van tekoşerê azadiyê jî 10 hezara zêdetîre. Ev pêşmergeyên e gid û pehewan, Kurdîstana delal û rengin weka çavê xwe dîparêzîn.

Jî despêka şer da, heta iro tu car top, bombe û gulebarandî lî Kurdîstanê kêmbûn. Bî taybetî jî 6 mehan vîrda, çawa baran dîbare, bî vi tehri lî ser gelê kurd da top, gulle û bombe dîbarîn, lî Mehabad, Senendêj Saqîz, Serdeşt, Bokan, Banê, Şîno, Nexede û lî hêla bakûr bî hezaran top, roket û bombe hatî avitîn. Bî van bûyerên hov û bî kîrêt bî sedan gund xîrab bûn û hatî şewitandî. Bî hezaran zaro-zêç, bûk, keç, xort, pîr û kalê Kurdîstanê şehîd ketî. Dî dawî ya van 6 mehên dawî da gelek qîrkîrîna peyda bûn. Lî gelek gundan 20-30 kes bî hevra hatî qîrkîrî. Dî navwan da, jî zarokên 5 salî bigre heya kalê 100 salî jî hene.

Pîr mîxabî iro gelek kes, dî her wari da, Kurdîstana Îranê û rewşa wê baş nas nakî. Bî taybetî şoreşvanê Tîrkiyê û Kurdîstana Tîrkiyê dî gelek pîrsên Kurdîstana Îranê da dîkîvîne şaşî û xeletîyan. Ev jî kêmasîke mezîne. Em dîkarî bîjî ku, jî der pîrtûka ku dî nav weşanê PKST' da der çûye, ev pîrtûka bî navê "Îran û şoreşa Kurdîstana Îran, karekî wusan hêja nehatiye nivîsandî. Jî ali

yê dî, gelek nivîsarên hêja jî, dî nav rûpelên Dengê KOMKAR da hatî weşandî.

Emê dî vê nivîsara piçûk da, bî kurtî, lî ser rewşa Kurdîstana Îranê bîsekinî. Dî warê rewşa aborî, cîva kî û çandî (rewşenbîrî) da emê hî pîrsan jî hev derînan û xwendevan rî bîkî.

REWŞA ABORÎ (EKONOMİK)

Jî der beşeke hêla Banê, Serdeşt û Urmiyê lî Kurdîstana Îran darîstan kêmbî. Lê belê deştê mezî û fîreh, zozanên bîlînd pîrî. Bî taybetî zozanên Bîstûr, Benguwî û Nîsûd bî mezînahî, bîlîndî, sextbûnên xwe va bî nav û dengî. Pêvîste ku em zozanên çîyayê Şaho jî, bîr nekî. Dî deştên fîreh da tîtûn, genîm, ceh, îsot, fî-rengî, balîcan û xeyar tî çandî. Dî warê fêkiyan da wusan pêştî neçûye. Zêdetîr gûz, tîrî, sêv, hîrmê bî taybetî lî hêla Serdeşt, Şîno, Nexede û Şarwêran peyda dîbî.

Heyan û dewar xweyîkîrî jî beşeke aborîyê lî Kurdîstana Îranê pêk tîne. Lî gelek cîhan jî pez tî xweyîkîrî. Cîh bî cîh heyânê serî gir bî taybetî lî hêlên sinor hesp û hês tîr pîrî. Jî bo çûyî-hatî û qaçax tîyê ev heyân pîr bî rûmetî. Çandî û heyân xweyîkîrî bî taybetî bî metodên kevînar va dajo. Aborîya Kurdîstanê dî her wari da, nemaze dî van salên dawî da hatiye xîrabkîrî. Sazûmana kevneperest dorgîrtîna (am-bargo) aborî daniye lî Kurdîstanê. Ev dorgîrtî dî her warê jîyîne da xuya dîbe. Lê, em dîkarî bîjî ku iro lî Kurdîstana Îran jî nan û pîvazan zêdetîr fîşek û gulleyên pasdaran dîbarî.

Lî Kurdîstana Îranê havîne germe ke zêde heye. Zîvîstanê jî sur-serma seqem û befireke zor dîbare. Lî Kurdîstana Îranê lî helên hundur da em dîkarî bîjî iqlîmekî nerm heye.

Lî Kurdîstanê pîrani pêtrol lî hêla Kermansah der tî. Dî warê deranîna pêtrolê da, çawa tî zanî Kurdîstan pîr dewlemende.

J1 av û çeman ji gelek feyde tê girtin. Çemê mezî Zêyê Piçûke. D1 warê çandîne da ev çem û robarana ro leke mezî dîlîzîn.

L1 Kurdîstanê hejmara axayên erdê (ax) b1 hejmar bîn ji, kê m bûne. Lê belê, l1 hêla Soma-Bîradost û Mirgeverê eşirti û axati giraniya xwe dajo. L1 hêla Mehabat û Bokanê beşeke axan dijî şoreşa Kurdîstana Îranê derketin, wan pişgirtiya sazmana kevneperest kirin, d1 dawiyê da ji revin, çûn bûne caş. PDKI ji dest da ni ser ax û malê wan, partiyê ev axa l1 gundiye n xîzan û bê ax belav kir.

L1 Kurdîstana Îran peywendiyên kapitalist ketine nav aboriyê, l1 pîr jarin. Tenê burjuvaziya bazîrgani (ticari) pîr xurte. J1 ber ku çina (sî nîf) karkeran, d1 her wari da pêşda neçûye. B1 pîrani gundiye n xîzan, gundiye n niv-hali, karkerên demi ku kaxanan da dîxebîtin û karkerên ku dî karên umîmi da dîxebîtin l1 vîr hene. Esnafê piçûk û eşrafê bajarên ji beşeke civatêne. D1 warê çandîne da malhebûna mezîne xîsûsi kê me. Karke ri û emeleti b1 pîrani, d1 warê çandîna axê da dajo.

L1 Kurdîstana Îranê, d1 navbera bajarên da rê hene û navbera wan da mîrov nîkare bêje peyvendi hatine qetandin. Lê belê riyên hatin-çûyîne bê ziftin. B1 pîrani stabilîzîne. L1 gundan, riyên maşînan pîr kê me. D1 nav van salên dawîna da b1 pêşengiya PDKI û b1 piştgiriya destê mîrovên pêşverû û welathez l1 hînek hêlan gelek rê hatin çêkirin. J1 ber tunebûna benzî û mazodê, kê masiya kadroyên teknîki, riyên zêde tunenîn.

Aboriya Îranê iro d1 nav astenge ke mezîna da maye. Betali, bûhabûn roj b1 roj zêde dibe. Perê wan hêjayî tîş teki nîne. Karxane (pavlike) hîm sedem şer (şerê Iraq-Îran), kê masiyên kadroyên teknîki, hîm tunebûna madde yên xam û j1 van hemûyan zêdetîr sedemê zihniyeta kevneperest rê nadîna ew pêşta herîna, zêde bîn. Ev yekana rewşa abori l1 Îranê jar û qels dîke. Emîsyon û enflasyon her diçe zêde d1 be. B1 kurtî jiyîna rojane pîr dijwar bûye.

Em dikarin bêjin, l1 Kurdîstanê

b1 taybetî karxane û cihên xebatê, j1 der hêla Senendej û Kermansahê tune ne, ku l1 van cihan ji dezgehên piçûk û refinerê petrolê hene. Dema mîrov Tehran û Kurdîstanê hemberî hev dîke bêkari û betali du-sê caran ji Tehranê zêdetîre. Mesele, l1 Tehranê benzîna 9-10 tûmene, l1 Kurdîstanê 26-29 tûmene û d1 sûka reş da tê fîrotin, ku pîr caran ji peyda nabe. Rewşa tîştên xwarîna-vexwarîne ji wusa nî buhaye. Çay, şekîr, nîft (gaz) û hewcadariyên pêvist l1 gundan da kê mîn. Gundi ferze herîna bajarên.

J1 ber vê rewşa dijwar qaçaxçiti û sûka reş tesîreke mezîna l1 ser aboriya Kurdîstanê, pazara wê nîşan dîde. L1 gelek cihan bazarê umîmi b1 demi (derbazok) û hertîmi tîne vekîrin. Pazar cihê kirin û fîrotîne ye. D1 nav sinorên bajarên da, l1 gundên azadkîri, carîna hîna pazar peyda dîbîn. Ev pazara hîna rojên kîvşkîri da vedîbîn. J1 penêr, çek, gulla bigre heta fîrotana heyana, fêkiyan û derziyan d1 bazara tîne fîrotanê. D1 nav çazadkîri da fîrotana heyana û deranîne nîna wan b1 girêdayî destûrê ye. Benzîna, mazot, nîft, tîştên xwarîne û hewcadariyên rojane, pîr dijware dîkevîna Kurdîstanê, j1 ber ku hemû ev tîştana, j1 aliyê dewletê da qede xene weki tîkevîna Kurdîstanê û kontroleke hîşk heyê. J1 ber ku riyên dîkevîna bajarên Kurdîstanê, pasdar û leşkerên Xumeynî hemû ev rê girtîne. J1 aliyê dîna çimento, ar, benzîna, mazot û tîştên xwarîne yên ku malê dewletê ye, an j1 malê axa û çaşanîna peşmerge carîna dest didîna ser wan.

PDKI b1 tehreki rêk û pêk bazara Kurdîstanê kontrol dîke, buhayê tîştên kirîna-fîrotanê l1 gelek cihan b1 xwe tespît dîke.

Weki me l1 jor j1 got, çandîna, zîraet l1 Kurdîstanê b1 metodên kevîna va tîne çêkirin. Lê, kê m be j1, cih b1 cih traktor, zîbîlê çêkîri (sûnî) û avdanê va pîr hêlan erd baş tîne reşandîna û çandîne. Traktor, j1 der çandîne, zêdetîrin j1 bo çûyîna hatîne tîne xebîtandin. Giya, genîm, ceh b1 dasuk û tîrpanê va tîne dirûn (çînin). Cot b1 pîrani b1 hêzên gava dajon. B1 taybetî l1 Kurdîstanê kartol, nîsk,

nok û lobi (fasulye) tên çandin. Sedemê zêde heyana xweyikirinê, firehiya çayir, mêrg û firêzeyane.

REWŞA CIVAKÎ (SOSYAL)

L1 Kurdîstana Îran l1 der beşeke hêla Kermansah gel hemû baweriya xwe b1 mezhebê Sunnî tine. Lê belê, l1 Kurdîstanê tesira dindariyê b1 tehreki hîşk û zordarî va najo. Ser da j1, mîrov dîkare bêje serbesti zêdeye. B1 taybeti l1 her gundeki da mîzgeftê heye û hejmara kesên nîmêj dîkî j1 pîrîn. Kesên ku naxwazî nîmêj bîkî, kes b1 çaveki nebaş va l1 wan nanîhêre.

Pêvîste ku em bêjî jî nê (pirek) Kurdîstanê j1 dî vî wari da gelek serbestî. B1 kurti ç1 b1 nîmêj, ç1 b1 ne nîmêj, j1 gelê Kurdîstanê ra mîzgeft bûne dîbîstana şoreşê. B1 tehreki serbest, dîlxweş pîrs-problemên şoreşê, b1 hêsayî dî civî û axaftî nê mîzgeftan da, l1 gundan tên peyivandî. Gelê Kurdîstanê, j1 vî tîştî pîr kêfxweş dibe, dema nîmêjê xwe dîqedînin, paşê j1 bo kar û barên netewî-demokrati b1 hevra dîçîne civînen partiyê.

Rewşa jînan l1 gor beşê Kurdîstanê dî, l1 Kurdîstanê Îranê hî j1 pêş ketiye. Nemaze peywendiyên navbera jî û mîran pîr başî. Disa dî parvekirîna kar, dî nav jî û mîran da wekhevî. Heq û mafên jînan, dî warê civakî da, b1 tehreki demokratîk va pêk hatiye. Mafê zewac, jî û mîrberdanê, hîlbijartî, hat hîlbijartî ser bîngê hî wêkhevî û demokrasiyê hatiye danî. Hî bûyerên keç revandî, j1 aliyê zagonên PDKI'ê j1 hev tî deranî, safî dî. J1 aliyê dî, dema serêşîk, problemek û bûyerê mezî dî nav gundîyan da peyda dibe, ew, partiyê agahdar dîkî û j1 partiyê alîkariyê dîxwazî.

B1 kurti em dîkarî bî jî, dî navça azadkîrî da, dî her warê jîyî da, bîyarên partiyê probleman hêsartî dîke.

L1 Kurdîstana Îranê êş û jîneke mezî hebe, ew j1 tunebûn û kêmbûna doxtorane. J1 aliyê dî derman kêmtî tî dî. Dî navça azadkîrî da tenê

çend doxtor û nexweşxanek heye. Ew j1 b1 destê PDKI'an da hatiye saz kirî. J1 her milyonek mîrov ra doxtorêk dî keve. Dî nav şerê germ û giran da, çarîna pêçandîna bîrîneke piçûk dîbe problem, j1 ber tunebûna doxtoran hî mîrov can dîdî. Disa j1 ber tunebûna tîştî xwarî, bîrçîbûneke veşartî û vekîrî heye, gelek kes j1 ber vî yekê carî nexweş dîkevin.

Sala bî tenê l1 hêla Nexede PDKI dî j1 nexweşîyan û j1 bo parastîna xweşîya mîrovan 8449 derzî l1 wan xîstî.

L1 tu cihên Kurdîstana Îranê, dî navça azadkîrî da, doxtorên zarok û jînan tune. Tenê bo demê doxtor j1 derva tî. Kêmasiya hacetên tîbbî, kêmasiya cihê razandîna nexweşan û j1 ber gelek sedemên dî j1, ev doxtorên j1 derva tî, xêra wan zêde naghêje nexweşan.

REWŞA ÇANDÎ (KULTUREL)

PDKI, 30 sal dî dîktatoriya şah her wusan j1, ev 4 sale l1 dî j1 sazîmana kevneperestî b1 mîrani şerêkî çekdarî dajo. J1 aliyê dî dî warê hînbûn-hînkîrî, çand, huner û j1 bo pêşketîna bîr-baweriyên xurt, xebeteke perwerdegariyê dajo. PDKI dî navça azadkîrî da, dîbîstanên pêşî û navî vekî. Cara pêşî elfabayê b1 zîmanê kurdi, j1 bo sînfî yekem b1 tîpên erebî hat çapkîrî û l1 dîbîstana belav bû. Vî gavê j1 dîbîstan vekîrîne û b1 sedan zarok l1 ber destê mamosteyê şoreşê, j1 bo rojên pêşî, xwe dîgînin.

Nîspeta xwendî û nîvîsandî l1 Kurdîstanê pîr kême, naghêje %20'an. Ev hejmar dî navçê hundîr da hî j1 kêmtîr dibe, dî nav jînan da ev nîspet naghêje %5'an j1.

L1 Kurdîstana Îran, gel b1 taybetî b1 zaravê (dîyalek) soranî deng dîke. L1 hêla bakûr beşeke kurdan b1 zaravê kurmançî dîpeyîvî, hejmara van kesan l1 hêla Makûyê hî j1 zêdeye. L1 Kermansah û Hewreman j1 b1 Lori tî axaftî. Zîmanê farisî, zîmanê duwemîne, gelek kêmtî elîmandî. B1 tîpên erebî û zîmanê kurdi gelek pîrtûk û broşur hatî weşandî. Dî vî wa

ri da jî Kurdîstana Iraqê pîr doku-
ment dîkevîne Kurdîstana Îran û ge-
lek kêri wan tê.

Pêvîste bêjîm ku lî Kurdîstana Î-
ran, dî warê huner , çand , dî
warê karên edebî da gelek pêşva çûye
Jî aliyê dîn, pîr efrandinên hêja û
klasîk, jî zîmanên bîyani hatîne wer-
gerandin.

Dî nav nivîskar û helbestvananda
gelek simayên hêja hene, ku seriyê
van bî xwe Dr. Qasîmlo dîkşîne. Her
waha Hejar, Kanîk, Heymîn, Kerîm Hesa-
mî , Mela Evdîlayê Hesanzade (Heya-
ki) û gelekên dîn jî bî van karan va
mîjûl dibîn.

Çawa tê zanîn Dr. Qasîmlo bî na-
vê "Kurd û Kurdistan" pîrtûkeke pîr
hêja nivîsiye û lêkolonîke başe.
Kerîm Hesamî "Jiyîna Lenin û Tekoşî-
na wî", "Dayîk", "Zemîna Pîçûk", û
"Mîhemedê Zîrav" wergerandiye zîmanê
kurdi. Vê gavê jî, lî ser "Çîrok û
metelokên kurdi" û "Felsefa Sosyaliz-
mê" dîxebite. Jî der van karan, bî na
vê "Şerê Partîzani" û "Şehîdên Me"
du pîrtûkê wî jî hene.

Divê, dî vê nivîsara kurt da, lî
ser rojname û kovarên lî vîr der dî-
kevîn jî, deng bîkîm. Kovara "KURDIS-
TAN" Organa Komîta Navbendî ya PDKI
ye. Ev kovara mehê 2 curan derdîkeve.
Cureyek bî zîmanê kurdi (hemû bî ti-
pên erebîye) û cureyê dîn jî bî far-
sî derdîkeve. Heta niha nêzkaya 100
hejmari der çûye. Bî taybetî dî warê
çandî û edebî da jî PDKI karekî bêhem-
pa pêk tîne. Em dîkarîna bêjîna, dî nav
şoreşê da şerê qelem û tîfîngê bûye
yek û bî hevra tê meşandin. Herwaha
kovara "TEKOŞER" jî, jiyîna xwe dîde
ajotîne. Disa komîta bajarê Mehabatê
bî navê "PÊŞEWA" kovareke kurdi û me-

hani derdîxe.

Komîta bajarê Banê bî navê "ŞE-
HÎD" bî zîmanê kurdi û farîsî, Komî-
ta Nexede bî navê "YEKÎTÎ" bî zîmanê
kurdi, azerî û farîsî, komîta Şîno
bî navê kovara "KÊLEŞÎN" bî kurdi û
farîsî, lî hêla Avşar bî navê "HAWARÎ
AVŞAR" û rêxîstîna Ararat jî bî navê
"ARARAT" rojnemeyên mehîni derdîxîn.

Jî der van rojneme û kovaran di-
sa pêvîste bêjîm, jî aliyê rêxîstîna
"YEKÎTÎ LAWANÎ DEMOQRATÎ KURDISTANÎ
ÊRAN" an da jî kovareke kurdi û farî-
sî bî navê "DENGÊ LAWAN" derdîkeve.

Wek tê zanîn, dî jiyîna gelan da
karên folklorê û sazbandiyê ciheki
gîring dîgrîn. Lî Kurdîstana Îran
folklor û weşanên folklorî pîr pêşta
çûne. Sazbandî û muzîk bûye perçeki
jiyîne. Dengbêj û sazband bî alîkarî
ya akardyon, kîlarnet, kemençe û de-
fê va pîr stran-klamên gelêrî dîbê-
jîn. Instrumenta "baxleme" get tuneye
û def-zurne jî pîr kême. Listîka bî
navê "CERGEBEZ" (jîn û mêr dîkevîne
mîlê hev û bî hevra dîleyîzîn) bûye
edet. Govendên kurdan bî cûdabûnê
pîçûk hemû lî Kurdistanê tîne geran-
dîn.

Lî Kurdîstana Îranê pîr dengbê-
jîna (goranîbêj) navdar hene, wek He-
sen Zîrek (mîrîye), Nasîr Rezazî, Mî-
hemed Mamîlî û Tahîr Tofîq. Tahîr To-
fîq bî taybetî merşên şoreşgerî dîs-
tîrê û bî xwe jî, jî Kurdîstana Ira-
qê hatiye. Lî Kurdîstana Îran, dî wa-
rê karên bestekariyê da jî pîr pêşva
çûye. Tenê lî ser cejna Newrozê 300
heb helbest hene, jî vana nêzkaya 40
libî hatîne bestekîrîn. Disa pêvîste
bêjîm, jî bo rojên navdar û jî bo bî-
ranîna kesan, gelek helbest bî xwe
bûne klam-stran.

DU HELBEST JI:

OSMAN SEBRI

Helbestvan û ronakbirê kurd Osman Sebri dî sala 1905'an da lî gundê Narincê, lî Kurdîstana Tirkîyê hate dinê. Paşî serhildana Şêx Seid (1925) ew gelek caran tê girtin, lêdan-tedayên mezîna dibîne û bî salan Tirkîyê rojên xwe dî zindanan da derbaz dîke, paşê, ew jî ber van zordestîyan neçar dimîne û diçe Kurdîstana Suriyê.

Dema, ew lî Suriyê ma, bî aktîfî dî nav karên politik da çîh girt. Jî aliyê din dî nav rûpelên kovara "HAWAR" gelek caran efrandin û helbestên Osman Sebri hatin weşandin.

Dî sala 1979'an da lî Ewrûpê bî destê Hemreş Reşo gelek helbestên wî hatin berevkirin û dî nav pirtûkeke bî navê "APO" da ew dane çapkirin.

Osman Sebri niha jî lî Şamê dimîne û karên xwe lî wir dajo.

* *

Ev helbestê jêrin, jî aliyê Osman Sebri, da lî ser navê kovara "ROJA NÛ" hatiye şandin û heta niha tu çîheki da nehatiye çapkirin.

BIJÎ WELATÊ MIN

Divê em xwe pêk binin, jî bo felatê xwe.
Bijî serbilind weki çiyayên welatê xwe.

Berên xwe nedîn hevdu û şerên hev nekîn,
Bes rêya gelparêziyê lî pêş wan vekîn.

Welat jî me dixwaze, xebat û tekoşin,
Ne canxulami, nokerî û serî danin.

Serê ku bête danin tucar nayê hildan,
Bî gelsî kes nebûye, xwedî rûmet û şan.

Rûmet serxwebûne, digel ramanek xweser,
Holê, jî bona gel em dîkarin bîbin rêber.

Rêber seriye nabe lî pê gel bimeşe,
Tucar natewe, mîrî jê ra gelek xweşe.

Rêya felatê pêş me dîke ew ravekare,
Lî pêşberî gel û dirokê berpirsiyare.

Rêberî ne karê tewtewe û qelsane,
Dîjî koletî, canxulami û pisane.

Bî gelsî nîkarî serê gel hildî rakîn,
Welatê xwe bîstînin gel tê da azakîn.

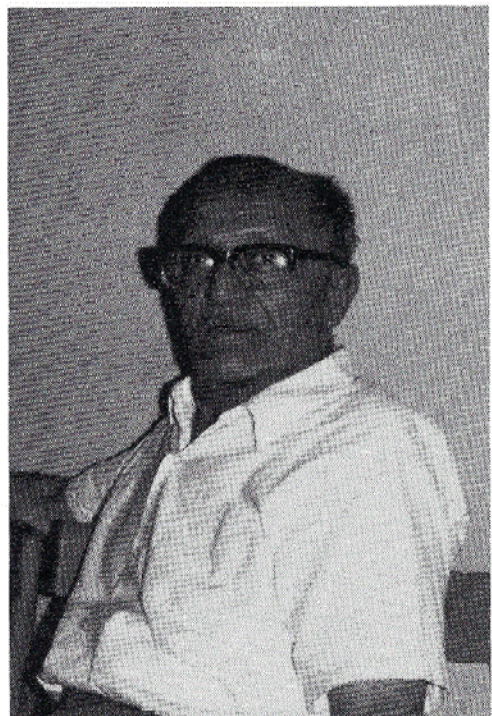
Divê bî xurtî em berên xwe bîdî neyar,
Bî jîrî û zanatî mîlet bîkîn hîşyar.

Bijî welatê min, jî bona te gori can,
Sond dixwîm ku bîbîm pandî jî bo Kurdîstan.

SERBILINDÎ

Xwe danînim bo sîtem û zorê,
Divê serbilind ez bîçîm gorê.
Gava bî rûmet çûme gorîstan,
Hêjaye bîbîm lawê Kurdîstan

12.5.1983

Serpêhatiya

Du Muxtaran

LEZGİN

Dêrik, gundeki gelek bî şans bû. Çıma? Ma çiyê Dêrik jî gundên dîn cuda bû? Wek hemû gundên dîn, ew jî, bê rê bû, bê dibistan bû, dijwariyên wê jî dijwariyan ra digot wêda here... Lê tişteki vi gundi hebû ku, lî tu gundeki dîn tunebû: Muxtar Şemo. Şemo pîr şareza û bê perwa bû. Serda tîrki jî dîzanibû... Wek muxtarên gundên dîn, lî ber çawiş û "başefendi yên" romê, lal û bê zîman nedîma. Çend di çend caran gundi yên xwe jî ber hê qaret û zirzopiya cendirman xelaz kiribû. Lema Dêrik bî şans bû, herkesî xweziya xwe pê dîani.

Çiroka muxtarê Çilkaniya Quli herkesi dîzanibû. Rojekê cendirme dî ser Çilkaniyan da digrîn. Wek hercar pêşiyê lî derê muxtar dîxîn. Bî zirzopi û pozbilîndî, Quli dibîne meydana gund, lî ber çavên gundiyan jê tiştan dîpîrsîn, xwedênegravi yê ku dî vi gundi da hîneki karîbûye tîrki jî hev derxe, Quli bûye. Lê Quli jî, xên jî "peki", "başostîne", "başefendi" tişteki dîn nîzanîbûye. Çawiş, çî jî Quli dîpîrse, Quli dibêje "peki başefendi". Çawiş bîkuxe jî, Quli dîsa dibêje "peki başefendi". Dî dawiyê da "Başefendi" emîr dîde cendirman, dibêje: "Ka ez we bîbinîm hûn çawa muxtar 'peki' dîkî!" Muxtarê gund Quli, dî hewşa berderê mala xwe da, kutaneke nepivayi dîxwe. Lî ber çavên gundiyan, kumê wi lî alîki dîfire, pêlavên wi lî alîki. Bî kurtaya peyvê, wê rojê, Quliyê belengaz nivmîri davêjîne nav nivînan. Goştê kutayi datînin ser morayi û reşayên cendegê wi. Jîna wi Eysê, jî halê mê rê xwe da digrî û dîzare: "Ûrtreşo kê jî te ra go, tu lî eskeriyê tîrki hinbî û lî vi kavîli bîbî muxtar".

Muxtar Şemo jî, gelek caran jî cendirmên dewletê, jî "Başefendiyan" teda ditîbû. Lê tu demê neketîbû rewşa Quli. Ew bî gundiyan ra, gundi bî wi ra bûn. Ne cendirma dîkarîbû lî meydana gund, lî Şemo xîstana, ne jî Şemo ew fîrsend dîda wan ku, ew lî gundiyan teda bîkîn.

Serpêhatiyên Şemo û memûrên dewletê pîr hebûn. Rojekê selefêke siwara lî pêşberî gund xwiya kîr. Wê gavê, tîtûnfiroş hatîbûne gund, lî berderê muxtar çawalên tîtûna Mûşê danîbûn, gundi jî lê civiyabûn, bazar dîkîrîn. Şemo famkîrîbû ku, siwarên tîn cendirmene, lema berî ku ew bîkevîne nav gund, wi jî gundiyan ra got: "Qet jî hev belav nebîn, destê hev bigrîn, lî dora tîtûnfiroşan govendê bigerînin". Lî ser vê gotîne, Dêrikîyan, piçûk û mezîn, dor bî dor govend gerandî. Heta wê rojê, dilanên rasti jî usa xweş û bî şayi derbas nebîbûn.

Şemo jî nav civatê derket, xwe berda bîntara gund, lî ser rîya wan sekinî. Dî nav cendirman da, qaymeqam jî hebû. Qaymeqam jî Şemo ra "Ew çî qeşbalîxe, millet çîma lî hev civiyaye muxtar ?!" got. Bersiva Şemo wek herdem hazîr bû. Wi got: "Qaymeqam beg, dilana lawê mî, xulamokê te ye. Fermo hûn jî werîn dewata me". Ma Şemo nîzanîbû ku, "başefendi" yên dewletê nayêne dewat û şayiyên gundiyan?... Ew nesekînin, jî gund derketîn çûn, govend hê digeriya.

Gandi û Kurdistan

Dî van çend heftên derbas bûyi da filma GANDÎ lî pîr welatan deng da û dî dayîna xelatên "ACADEMY AWARD" ya sala 1983'an da heşt xelat standin. Filim bî xwe filmeki başe, lê ew tîştê ku, jî yê dîn bêtir lî cihanê bî nav û deng dîke, nav û felsefa Gandî ye.

Navê wi rast MOHANDAS KARAMÇAND GANDÎ'ye, lê ew bî navê MAHATMA GANDÎ tê nas kirin. Ew dî sala 1869'an da lî Hindistanê hat rûyê dinê. Dayka wi jîna bavê wî ya çaran bû û ew bî xwe jî çûktî rê zarokên dayka xwe bû. Dî sala 1888'an da Gandî lî İnglistanê dest bî xwendina qanûnê kîr. Wek pîraniya "cihana 3'an", ew jî hîni pîr sinciyên Ewropîyan bû û ket bin tesira nivîskar û filosofên İnglistanê. Dî sala 1893'an da Gandî bû avûkat û jî İnglistanê çû Afriqa Jêr. Hukmata wi welati, wek ya îroyîn jî, zor rassist û neheq bû. Karkerên Hindistanê jî lî wîr dîhatin dîtin û zordarîke xîrab lî wan dibû. Gandî bî xwe carekê jî trêne hat avêtin çûku ew dî vagona dereca yekemîn da rûniştibû û lî wî wela ti jî ew dereca ya gewrane (yên sipî). Dî nav ev rewşa neheq û rassist da bir û bawerîya Gandî dest bî guhertinê kîr û hat hêvan kirin. Xebata wi ya sosyal dî nav kakerên Hindistanê da baş hat naskirin û lî İnglistan û Hindistanê jî navê wi belav bû. Dî sala 1914'an da Gandî vejerîya welatê xwe û dest pêkir dî nav gelê xwe, dî gund û bajarên da bigere. Dî navbera salên 1914'an û 1919'an da Gandî felsefa xwe lî ser teoriya PASÎFÎZM'ê, jiyana xwe lî Ewropa û Afriqa Jêr û lî ser pratîka xwe ya bî gelê Hindistanê ra bervehev anî. Dî demek kîr da wî roleke mezîn dî hundîr partiya KONGRÊS ya Hindîsyani da jî list.

Nav û dengê Gandî lî hemû hêlên Hindistanê belav bû û ew êdî bî navê MAHATMA (ruhê mezîn) û yan jî bî navê BABO (bavo) hat nas kirin. Daxwaza Gandî ew bû ku, ew Hindistanê rîzgar bike, lê bê şer, bê xwînrijandin û bê dijîmîntî. Wek pêxember ÎSA, wî jî dîgot: "Ger yekî sîle lî hêla rûyê te yê rastê xîst, tu hêla çepe bîde wî". Lê Gandî jî gelê xwe ra ev jî got: "Bîla ew (leşkerên İngliz) lî wexîn, we dî bin lîngan kîr, we dî zîndanan kîr; çî dî kîr bîla bîkîr, hûn lî wan vemegerînin, lî wan mexîn, lê tu çaran jî ya xwe nemînin, jî xwestîna xwe paşve nekşên, jî armancên xwe nezîvîrînin". Dî pratîkê da Gandî bî xwe ev teoriya pîr çaran anî cîh. Dema ew lî Afriqa Jêr bû, wî xwest kaxeza nîfûsa xwe bîşewtî ne, jî bo ku ew wusa siyaseta hukmatê ya şaş protêsto bike. Dema ew nêzîkî lî agir kîr, leşker şîvek lî vî xîst çûku wî şewtandîna kaxezê wek îhanetkî lî dijî hukmatê hasîband, lê Gandî meşa xwe berdewam kîr. Leşker şîvek dî lîxîst û yek dî ta ku Gandî ket xwar, lê disa ew jî ya xwe nema û kaxez şewtand.

Gandî xebata xwe ya siyasî berdewam kîr. Hêdî hêdî wî xwe jî hundîr û derva da guherî û bû yek jî gel; yanî xwarîna wî, çekên wî, axaftîna wî, hemû bûn wek yê gundiyan. Jî hêleke dî da ew bê westan jî bo yekîtiya gelê xwe dîxebîti. Qedr û qîmeta wî cem

Hindûyan û Musılmanan yek bû. Dî sala 1947'an da Hindistan rîzgar bû, lê Mahatma Gandî ev rîzgari bî hêstîran qebûl kîr çîku ew jî bo Hindistanek bî hevîre dîxebîti û wî hêvî dîkîr ew gelê welatê xwe dî bîn alekê da bî azadî bîbine, lê bo xatîrê oleperestan û fenûfûtên İnglistanê, Hindistan bû du welatan, yek jî bo Hindûyan û yek (Pakistan) jî bo Musılmanan. Dî sala 1948'an da ev peyayê mezîn bî destê qafîşkek (serserîkî) olperest (yek Hindû) hat kuştî. Sedem ew bû ku, Gandî lî dîjî şerên dî navbera olperestên herdu olan bû û ew çarkê lî dîjî şerek oli (dîni) ketîbû grêva bîrçîbûnê û tîştêk nexwarîbû ta ku ew şera hatîbû seknandî.

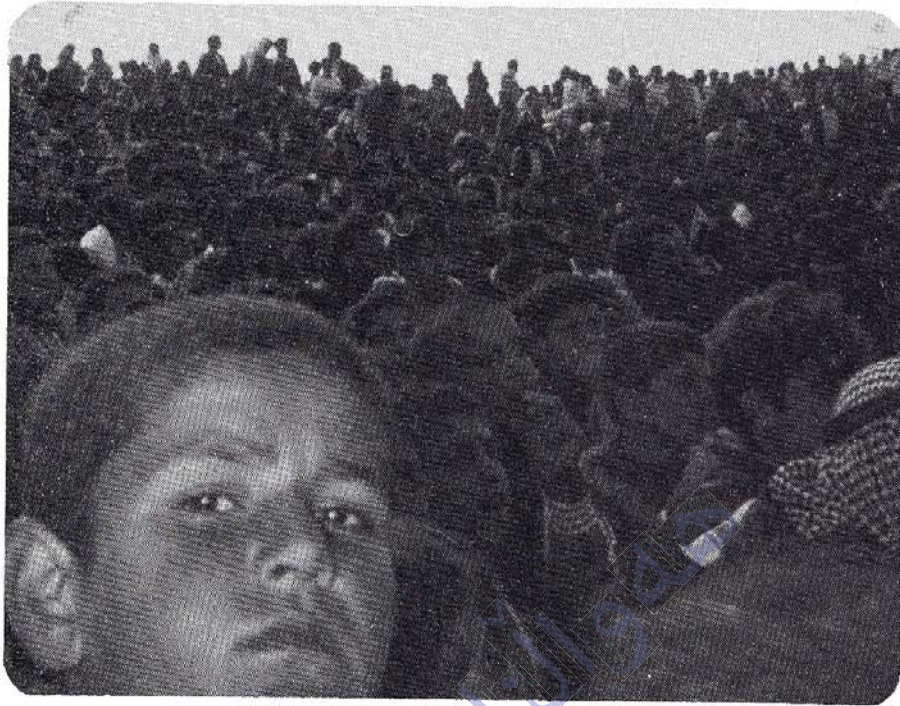
Nîha em jî xwe pîrs kîn: Gelo ger Gandîk me jî hebe, ev felsefa wî pasîfîst dîkarîbe mafên gelê Kurd û rîzgariya Kurdîstanê bî de standî ?

Bersîva vê pîrsê bêguman NA ye.

Mahatma Gandî lî Hindîstanê pîr çaran hat gîrtî, lê ew tîm dîhat berdan û tu çaran dî welatê wî da, tadeyên mezîn û lêdan ne hatî serê wî. Tev ku hukmat lî dîjî wî bû, hukmata İnglistanê tu çaran, ne dî gîrtîgehê da û ne jî lî derva, kuştîna Gandî nekîrîbû armanca xwe. Hukmateke wek İnglistanê çîqa nejadperest be, çîqa xwînrêj be, çîqa dîlreş be jî, ew tu çaran bî paşvamayî û neheqîya xwe nagîhê welatekî jî yê iroyî ku lî Kurdîstanê zordarî û pelîxandîna mafên mîrovîti dîdomînin. Bîbe-nabe İnglistanê navê gelekî, dî dîroka xwe da tu çaran înkâr nekîrîye û iro jî tu zîman jî qedexe nake. Mîrovekî wek Gandî nîkare rojekê jî xebata xwe ya sîyasî lî Kurdîstanê, bî awakî eşkere bîdomîne, ne ku hîn lî gund û bajaran bîgere, dî çîvat û meşan da lî dîjî şaşîyên hukmatê bîpeyîve û bî rojnamevan û mêvanên beyanî ra bê tîrs hevpeyîvanan çêke. Hukmata Îsrail iro bî nerîndî û neheqî lî cîhanê deng daye, lê dîsa jî, ger bî dîlpakî yan na, dadegehek Îsrailî Şaron, wezîrê cengê, jî wezîfa wî avêt der, çîku tîliyên wî dî bêtarên Sabra û Şetîla da hebûn. Dîroka Kurdîstanê bî bêtarên wek Sabra û Şetîla dewlemende. Ta roja iro jî çend wezîr û zabît jî bo kuştîna û serjêkîrîna mîrovên Kurd jî wezîfên xwe hatîne derxîstî? Gelo Gandî wê dîkanîba iro jî eşkere lî Kurdîstana Tîrkiyê bîgerîya û bang kîra: "Werî em jî bo mafên xwe û lî dîjî neheqîya hukmatê bî yekbîn û dengê xwe rakî jor". Mîrovên wek Gandî lî Kurdîstanê sax namînin; ger ew neyên kuştî jî ewê jîyana xwe dî zîndanan da, dî bîntade û neheqîyê da derbaz kîn. Hukmatên iro jî lî ser Kurdîstanê fersendê nadî gulan ku ew bîbîşkîfîna û bîna xweş lî dora xwe belav kîn; ew gulan ber bîşkîfîndîna wan dî çîlmîsînin.

Lê dîsa jî, dîvê em jî felsefa Mahatma Gandî faydê bîbînin. Dîvê em gelê xwe nas kîn, wek wan bîjî, wek wan bîbeyîvin. Dîvê xortên ku jî Ewropê vedîgerî Kurdîstanê, pozên xwe lî hember karîker û cotkaran bîlînd nekî. Dîvê em razek Ewropîyan û yê dîn nêkîn, lê jî zanayên wan fêrbîn tîştên rînd û ev tîştan gor psîgolîjîya gelê xwe têkîn pratîkê. Bîbe-nebe, dîvê zanayên me lî ser gundên me bîgerî. Dîvê em rêkê bîbînin û gelê xwe hokî yekîtiyê jî bo ew bî sedan, bî hezaran, bî sedhezaran derkevin meşan û dengê xwe lî dîjî neheqî û zordarîyê rakîn. Dîvê partîyên şoreşgêr berê gel hîşyar bîkîn, çîku şoreşek bê pîştgîrtîna gel tu çaran bî ser nakeve.

Bekîr ŞAHÎN

Leşkerên Hêviyê

Ev helbestê jêrin li ser zarokên cihanê, bi destê HEMÊD BEXDIRXAN' da hatiye nivisandin. Cara pêşin ev helbestê dirêj di rojnema "Tîşrin" da çap bûye, (6/5-1983-Şam).

Ev helbest, bi destê heval CANKURD ji zîmanê Erebi hatiye wergerandin.

(1)

Werin zarokno
Zarokên welatê mîn
Zarokên hemû welatên cihanê !
Em ji çavên xwe hêstirên sotinê
dudiliyê û keserê binalîn
Em dest pê bikin lawjanê-stranên xewê
Em hemû lawjanan bikin yek
û bi yek dev...
Bila bi bahozan ra li hemû cihanê belav bibe...
Di derya û çiyar ra
Bi bajarên mezîn ra
Di Okyanosan ra...

(2)

Gava ez piçûk bûm
Navan ez ditirsandim :

Iskender Mekdoni, Cengizxan
Daryosê zordest û Kipiyadês
û gava Temirleng dihat bira min
Min tugi ser axê dîkir !
Ez jî darên rengê hovan ditîrsim
Weke çawa hûn jî kuştewarê Givara
û Lomomba, kuştewarê gelan heznakîn...

(3)

Dî seferên şevî yê n xewna min da
Ez bî Huseyn û laşeyên beriya Kerbelê da
dîmam.. Lê, hûn dî xewnan da,
laşeyên ku dî dev segan da dibînîn,
Lî beriya Sinayê..
Sebra û Şatêla..
Sor û Seyda... Silvador û Pritoriya..
Kêr dî stûyê çûkê daye...

(4)

Gava em piçûk bûn.napalm tune bûn.
Lê birweriyên bî şewat
Sungiyên serbazê reş, dî leşkerê
"General Goro" da...
Em çiqas dîgîryan -Ez dîgîryam- me zarokan
bî ser şehidên deşta "Girnate" da
û çiyayên "Estoriya"...
Çiqas dî bira me da bûn,
Ayinên "Hemze, Huseyn û Rustem"...
Lê, hûn bî navên "Cemile û Givarayê mêrxaz
Zoba û Mezlom" dipeyivîn...
Çi rojan ez ne bî "Danton û Mara" ra bûm
Ez bî "Babof" ra bûm ...
Lê, hûn, bî min ra, niha, Mehmod Derwiş
Semih Qasim û Tewfiq Ziyad dixûnîn...

(5)

Werin ey zarokên welatê min
û zarokên cihanê..
Em rêzên xwe bîkîn yek
pêlên jî xeydê
pêlên jî hezkirî nê.
Hevre em bîlîvîn
û lî wîr... Lî hêviya nan û chokola
Lî hêviya dêmên kenok, yê n dayikan..
Em şer bîkîn dostino !
Zarokên welatê min û hemû cihanê
Dîjî çekên Neutroni û Emerika..
Jî bo defteran, nîvisaran û avê
Jî bo ezmanê şî n û fırından
Jî bo genim û gulilkan û baxan
Werin em bîcîvîn, hemû piçûkên cihanê !
leşkerê me,wê pîr mezî n be
Jî çendek zarokan,
leşkerê me wê berbî rojên şîrin û
ronak.. bimeşe...!

Jı Folklor Me:

"EZ XECIM, XECA DİNİM,
EZÊ ŞERA REŞ LI SER ÇAVÊ XWE BİSIDİNİM
EZÊ XWE BI SİYABENDÊ XWE RA BIGHİNİM"

SIYABEND Û XECÊ

Serpêhatiya (hıkyat, destan) Siyabendê Sılvî pır serpêhati-ke kevne. Ev serpêhatiya kevn û şirin wek serpêhatiyên Memê Alan, Sılêmanê Sındî dı nav gel da pır belav bûne. Jı ber vê yekê ji gelek tehrên wan (variyant, şax) dı nav gundiyan da peyda bûne. Kes nızane, ev serpêhati çı wexti û cara pêşin çawa derketiye me derê. Lê belê ji gotinên wê tê femkirinê, weki ev serpêhatike bı sed salan kevne. Jı ber ku, çaxa Siyabend dı keriki vê serpêhatiyê da besna xwe dîde, wusan dîbêje:

*Ez Siyabendım, Siyabendê Sılvî
Xwediye tir û kevnanê zivî.*

Çawa tê xuyanê ku, ev serpêhati dı çaxên tir û kevan da hatiye gotin.

Lı hine hêlên Kurdistanê, jı vê serpêhatiyê ra dîbêjin "Çiroka Siyabend û Xecê". Ev serpêhati bı nexşên eviniyê, dıl û hevhezkirinê va hatiye xemilandin, ew bı xwe dıloke. Lı rojhilâtê wek Leyla û Mecnun, Ferhad û Şirin, lı rojavayê wek Romeo û Juliet û Pol û Virjiniye. Jı navê Siyabendê Sılvî ji mirov tê derdixe, weki Siyabend bı xwe jı hêla Sılvîye. Nıha navê vi bajari Silvanê û dema islamiyetê ji navê vi bajari danine Farqin, an ji Miyafarqin.

Ev serpêhati bı taybeti lı dorberê Silvanê (Farqin) pır belav bûye û bûye keriki folklor me (zargotin). Em lı jêr dıxwazın bı kurtayi naveroka vê serpêhatiya xweşik û şaxe wêye lı hêla Silvanê raberi xwendevanên kovara "ROJA NÛ" bıkın.

MIHOYÊ MECÎT

Xecê bê dilê wê girtin dane xor-teki. Siyabend dema ev yeka bihist, roja dilanê (Dewat) çû Xecê ji destên heft birayên wê û destgirtiyê wê hilani, revand bire serê çiyayê Si-pan û Xelatê.

Rojekê Siyabend serê xwe datine ser çoka Xecê û dı xew da dıçe. Jı dūr va garaneki (keri) gakoviyan der baz dibe û dıçe ser delavan. Dı nav garan da çêlekek, conegayek û heft gayên mayin hebûn. Conega dı rex çêlekê da dıçû û ne dihişt her heft ga nêziki wê bıbın. Her çıberbı çê-

lekê dıhatın, bı qıloçên xwe lı van dıxıst.

Xecê wexta ku ev tıştı dit, mala bavê wê, heft birayên wê û şerê roja revandına wê hate bira wê. Ma Siyabend ji, çıma wek vi conegayi Xecê jı destên heft mêran nestend û nerevandıbû.

Dilê Xecê pê şewiti û dest bı gıri kır, dema Xecê gıriya çend hêstırên çavên wê, ketın ser rûyê Siyabend û Siyabend pê hışyar bû, paşê jı Xecê ra got: "Roniya çavên mın, evına dilê mın tu çıma dıgri?"

Xecê nexwast ku vi tîştî jê ra bêje. Siyabend ji pey neket. Dawiyê da Xecê got: "Siyabendo keriyek (garanek) gakovi derbaz bûn, çûn ser avê. Dî nav kerî da çêlekek, conegayek û heft ga hebûn. Çaxa mîn ew ditîn, roja ku te, ez jî destê heft bira revandim hate bira mîn. Mîn, jî xwe ra got heke wê rojê yek jî me bihata kuştin, kesê kuştî jî tu bûyayî, paşî vê yekê, ez kelogîrî bûm giriyam.

Siyabend rabû tir û kevane xwe hilda ku here wi conegayî bîkuje. Xecê ket pêşîya wi û lava kîr ku neçê. Kîr ne kîr Siyabend guh neda wê, Siyabend berbî delava wan çû.

Siyabend conega lî dora çêlekê dit û da ber tir û kevana. Tirek lî bîn cengê conega ket û conega kete erdê, çêlek û gayên mayîn jî revîn. Conega birindar bû. Siyabend çû ser, stûyê wi girt, ku serjê bîke. Conega jî êş û tîrsan lî ber xwe da, destê Siyabend jî stûyê wi fîliti, lingê wi şemîti û jî hevraz kete newalê. Dî keraxa newalê da dareke benki (benîştok) û hîşk hebû.

Siyabend lî ser pîştê fîriya kete ser darê û şaxeke darê dilê wi hîngavt, jê ra derket.

Xecê demekê sekini û lî benda Siyabend ma, lê Siyabend nehat. Rabû da ser şopa wi û xwe gihande ser cendekê gakovi, lê Siyabend nedit, paşê lî dora xwe nihêri, dit ku Siyabend wê dî çî halidaye.

Siyabend hên saxe, wê çaxê dî navbera Siyabend û Xecê da dilokên pîr bî şewat despêdikîn, Xecê xwe dîghine Siyabendê xwe û dîlorine :

Ez Xecim, Xeca dinim,
Ezê şara reş lî ser çavê xwe
bîşîdînim,
Ezê xwe bî Siyabendê xwe ra
bîghînim.

Wextê ku Xecê xwe avit newalê, ew jî difire dîkeve lî ser Siyabend û herdu jî bî hevra, dî nav paşîla hev da dimrîn, dîçîn dîlovaniya xwe.

Çawa tê gotîn, niha jî lî bînya çiyayê Sipan û Xelatê her sal, dema bahar tê, dî wi cihî da derxên gula şîn dîbîn û gakovi tîn wan gula dîqurçîminîn.

Veçilixe GIRIDAX

Çi rojên xweş bûn... Şin û şênahiyên me û cinaran tev derbazdibûn. Zarok, dik û mîrîşkên me li erdê, dîyê bixêriyên me ji li ezmin tev li hev dibûn. Deriyê me tîm vekîri bû. Mêvanên me kêr nedibûn. Em ji dîçûne mêvaniya cinaran. Me dîxwar, vedîxwar û dest bî çirok û stranên dîkîr. Canbêzarê cînar aliyê henekan da bê hem pa bû. (Gelo hin ji dîji?) Gava wi dest bî qewlîkan dîkîr, dîbû pîrçiniya me, em hemû dîkeniyan... Ew rojên xweş weke xewnekê wî dabûn...

Lê rojekê ewrên reş teyrokên xwe ser me da barandin. Şefaq bû, ku dikên sibê hin nexulxulin, bû teqe-teqe deriyê me. Ez û Eyşan firine ser xwe. Keçîka me ya dî hêlekanê da vecîniqi û bû vajîniya wê gîriya. Eyşan çû cem keçîkê, mîn ji bî wi lezi derî vekîr, ku çî bîbinim, sê cendîrma û qumandar tîfîngên xwe berbî mîn gîrtin. Gundîrik dane mîn û ketî malê. Jî kulinê heta stêr gerîyan. Zîravê me qetya bû. Qumandar qeydek destê mîn xîst. Jî çavên Eyşanê hêsr weke baranê rîjiyan, xwe avête piyên qumandar û bî dengê ki tîrs: "Meke heye mala xwedê ye, hûn mêrê mîn kudan dîbin, wî bîbaxşînin mîn û zarokan". Cendîrmeki li Eyşanê da, Eyşan xwe va çû, weke kezewa mîn ji pêra qutkîri bû.

Em rêketin. Wexta bû êvar li serê çiyaki ketî qeroqolê. Wan ez pîr kutam û paşê avetî zîndanê. Mîn fam kîri bû, çî qewmiye. Berî çend rojan şerê Kurdan û lêşkerên Îranê çêbû. Çend Kurd ji sinor derbazbûn hatî gundê me. Sê kes ji wan du şevan bûn mêvanê mîn. Çî hebe muxtêr mîxbûriya mîn kîrye. Şev û rojên mîn dî tariyê da, bî kerî nane tîsi û îskane av va derbazdibûn.

Rojekê qumandar bî cendîrmeki va hatî, ez ji zîndanê derxîstîm. Ew cendîrme mîn ra nas hate xuyanê. Wexta mîn dilê xwe da dî go; "gelo ev ne İbrahimê kurê Qasîme", qumandar ji wi ra got: "İbrahim wi bîde pêşîya xwe, bibe ber sinorê Îranê. Êdî tu dîzani ka

rê te çiyê". Mın da pêşiyê, ew ji b1 tîfînga xwe va pey mindihat. "Tu İbrahimê Qasımî wusane?" Deng nekır. Mın serê xwe zivırand û bala xwe dayê, hesır tiji çavên wi bûne. "İbrahim! Tê b1 mın ç1 biki?" Serê xwe ber xwe da kır û got: "Apo qumandar gote mın wi bibe sinor, gulekê berdê, bıkujê". Nişkêva xofek kete dilê mın. "İbrahim! Em gundiyên hevın, vê yekê b1 mın neke, kulfet û zarokên mın wê belengaz bın." Bû bêdengi. Ro hêdi hêdi diçû ava, tirejên wê ser berfa Gridaxê dıbirqın. Hış serê mın da nemabû. Mirata mırınê rûsare. Qasekê em gıhiştın sinorê İranê. İbrahim tîfînga xwe dani erdê, ez hemêz kırım û dest b1 gırinê kır. Ez metelmayi bûm. Paşê b1 pêçiya xwe gundeki İranê nişan kır û got: "Apo bireve, he re û cardın venegere". Êdi sekinandına mın nebû. Serejêr ketım na va zevıyan, revıyam. Dûrve dengê gulekê hate guhên mın, qey İbrahim gula mın avête hewa. Nivê şevê hatım gundeki İran... Gund û bajaran gerıyam, dawiyê da hatım pişt Gırdıdax, vi gundi star bûm.

Belê, heft, serast heft sal qedıyan. Nıha nabêna mın û gundê mın Gurcibıaxê da Gırdıdax heye. Pır bılınde, nahêle, ku Eyşanê, za rokan û İbrahimê candfêda bıbinım... Her roj, her gav dibêm:

Ax, ax

Veçılxe Gırdıdax ,
Bıbinım Gurcibıax...

M. ARARAT

İ. Beşikçi Ne Tenêye

Sosyolog û niviskar İsmail Beşikçi, j1 ber baweri û ramanên xwe, iro d1 zıندانên faşist da tê girtın. Çawa tê zanin ev alimê Tırk, b1 xurti û bê perwa piştewaniya azadixwaziya gelê Kurd dıke. J1 ber vê pırsê, ev d1 nav 11 salan da 3 caran avıtine zıندانê.

Par, cûnta faşist 10 sal ceza j1 Beşikçi ra biri, j1 ber ku wi, j1 UNESCO'ra namek nıvisandıbû û d1 vê namê da qala Gelê Kurd û idolojıya Kemalîst kırıbû. Beşikçi, d1 vê nama dırêj da, zordestiya l1 ser gelê Kurd û paşverûti û şovenizma idolojıya resmi teşhir dıke.

Fedekari û mêrxasiya vi alimê de mokrat, ne tenê d1 nav gelê Tırkiyê û Kurdıstanê da, herwusan l1 derwayi welat ji pır b1 denge. Rêxıstınên nav-netewi yên demokratik û Amnesty International l1 Beşikçi xwedı derdı kevin û zordestiya l1 ser wi protes-to dıkin. Heta nıha Amnesty 3 caran

İsmail Beşikçi D1 Girtigehê da
tê xuyan

b1 xurti l1 Beşikçi xwedı derket, j1 bo berdana wi, kampanya imza vekır. Sala çûyi payizê Beşikçi, j1 aliyê Amnesty İnt. wek gırtiyê mehê hate nişandan. Çawa tê zanin, isal ji klûba PEN (rêxıstına niviskarên cihanê) l1 London û kluba PEN l1 Swêd, Beşikçi wek endamê şerefê hılbıjartın.

Gelê me û mirovatiya pêşverû l1 cihanê, j1 Beşikçi ra sempatike germ û kûr nişan dıde.

ZIMANÊN CIHANÊ Û KURDÎ

ROHAT

Çawa zımanzan (filolog) dîdın xuyan iro lî cihanê bî hezaran zıman hene. Jî vana, hînek lî hêleke fîreh da tên dengkırın, hînek cihê dengkırına wan tenge. Disa hînek pîr pêşta çûne iro bûne zımaneki edebi, jî vana hînek jî ewqas pêştaneçûne, tenê tên dengkırın, bî nîvisari rêke dûr û dirêj hîl nedane. Lê tîşteki zelale, weki her zımanek gramatikeke wi heye, bî hezaran peyvok (gotın, kelime) dî wi zımanî da hene, tehrê dangan, tehrê rêzkırına peyvokan û avahiya zımanî jî zımanên dın tên veqetandinê, jî hev cudane.

Jî aliyê dın, disa çawa zımanzan dîdın kıvşê, lî hemû cihanê hîne zıman hene, dî nav xwe da nêziki hevın, xususiyetên wan bî hev çûne û mîrov dıkare bêje, weki ew zıman bûne cınar û pızmamên hev. Bî vî tehri, ev zımanan bî vê nêzıkbûnê û wekhevîbûnê, jî hın zımanê dın dûr ketine û dî nav xwe da jî bûne malbatekê (familye) jî ber nêziki û cudabûna hın zımanan, filologan anîne ew kom-kom kırîne, kırîne hın beşan û navek lî van guruba zımanan kırîne. Wek guruba zımanên Îndo-Ewrûpi, Hamî-Samî (zımanên Ereban), guruba zımanên Tırkan û guruba zımanên Çin-Tibetê...

Tîşteki dın jî heye, carına jî filologan anîne gurubeke mezın kırîne çend komên piçûk, jî ber ku, dî nav gurubekê da çend zıman hene, hın jî nêziki hevın û jî çend zımanên dî gurubê da hene, jî wan dûr ketine. Wek guruba zımanên Îndo-Ewrûpi têda hın komên piçûktır jî hene; koma zımanên Germen, zımanên Slav, İtalyan-Romen, Keltî û koma zımanên İnan.

İro hemû zımanzan ciheki da dıghêjîne hev, weki zımanê kurdi jî ber hın xususiyetên xwe dî nav guruba zımanên Îndo-Ewrûpi û dî nav xwe da, jî ber ku pîr nêziki hevın jî, dî nav koma zımanên İrani da cih digre.

Emê dî vê nîvisara xwe da ÇIMA ZIMANÊ KURDÎ DÎ NAV GURUBA ZIMANÊN İNDO-EWRÛPÎ DA CİH DIGRE? bersiva vê pîrsê bîdın.

Dî keriyê pêşin da emê lî ser nêzıkbûna zımanê kurdi û zımanên Îndo-Ewrûpiye dın bisekının. Paşê, peyvendiye zımanê kurdi û İrani dî nav hevda, wê dî vê nîvisarê da bî ronikırın. Bî vî tehri, em bawer dıkın ku hın baweriyên idologên kolonyalistan jî, emê derxın ronahiyê. Wê diyar bibe ku, ev baweriyên, pûç, faş, xelet û çewt nıkare van idologên vîrek bîbın tu ciheki.

*

İro, cihgirtına zımanê kurdi dî nav guruba zımanên Îndo-Ewrûpi da, filolog lî ser çar xalan (deqan) şırovedıkın.

1- Navbera hın zımanên Îndo-Ewrûpi û zımanê kurdi da, çawa hatiye ditînê, weki gelek gotın (peyvok, xeber) tehrê wan pîr nêziki hevın û mena wan jî yeke. Lî jêr dî misalên "Hıngıv" û "Stêr" dî vî wari da nızıkbûna zımanê kurdi û zımanên Germanî xweş nişan

ni me dide. Çawa tê zanin zımanên Germanî komeke zımanên cınarin û dî nav guruba zımanên Îndo-Ewrûpi da cih digre.

Elmani	Hollandi	Swêdi	Engilizi	Kurdi
<i>Honig</i>	<i>Honing</i>	<i>Honung</i>	<i>Honey</i>	<i>Hingiv</i>
<i>Stern</i>	<i>Ster</i>	<i>Stjärna</i>	<i>star</i>	<i>Stêr(k)</i>

Xên ji koma zımanên Germanî, koma zımanên Slavi ji komeke mezine û dî nav guruba zımanên Îndo-Ewrûpi da cih digre. Çawa zıman zana ditiye ku, navbera zımanê kurdi û zımanên Slavi da ji nêzikbûneke pîr mezin heye û gelek gotin wek hevîn, misal :

Rûsi	Bulgari	Kurdi
<i>Brat</i>	<i>Brat</i>	<i>Bira</i>
<i>Jena</i>	<i>Jena</i>	<i>Jin</i>
<i>Muj</i>	<i>Mij</i>	<i>Mêr</i>
<i>Mış</i>	<i>Mışka</i>	<i>Mışk</i>
<i>Jizn</i>	<i>Jivot</i>	<i>Jin (jiyin)</i>

Zımanê Elmani, zımaneki koma zımanê Germaniye. Koma zımanên Germanî dî nav guruba zımanên Îndo-Ewrûpi da cih digre. Dî vi wari da, dema em lê dînhêrîn, gelek gotinê wek hev dî navbera Elmani û Kurdi da hene. Ev yeka ji xuya dike ku, zımanê kurdi bî xwe diçe dîghêje zımanên Îndo-Ewrûpi. Bî vi tehri navbera zımanê Kurdi û zımanên Tırki, Erebi da tu nişanên nêzikayê tunîn. Jî ber ku ev zımanan, zımanên Îndo-Ewrûpi ninîn. Misal:

Elmani	Kurdi	Elmani	Kurdi
<i>Kurz</i>	<i>Kurt</i>	<i>Binde</i>	<i>Bend</i>
<i>Neu</i>	<i>Nû</i>	<i>Können</i>	<i>Kanîn</i>
<i>Eng</i>	<i>Teng</i>	<i>Name</i>	<i>Nav</i>
<i>Wurm</i>	<i>Kurm</i>	<i>Brader</i>	<i>Bira</i>
<i>Eisen</i>	<i>Hesîn</i>	<i>Bratın</i>	<i>Braştın</i>
<i>Warm</i>	<i>Germ</i>	<i>Keller</i>	<i>Kiler</i>

Bî kurtebirî dema mîrov lî van misalan dînhêre cihê zımanê kurdi, dî nav zımanên cihanê da xwe kıvş dibe. Hîn xebat û karên etimologiyê hene, weki jî mera dî vi wari da pîr tîştan nişan dîdîn.

2- Çawa tê zanin, dî nav zımanên Îndo-Ewrûpi da hemû nav bî maskulin (cînsê nêr), feminin (cînsê mê) û nêtr tên naskirin. Zımanê kurdi da ji, hemû nav feminin an ji maskulinin. Ew xususiyyeta navan, wek tê zanin dî zımanê koma tırkan da tune. Dî zımanê kurdi da du cînsên bîngihin hene, misal :

Destê min (Tîpa ê nişana navên maskuline)
Mala min (Tîpa â nişana navên feminine)

Angorî cînsê navan cînav (pronov) ji, bî navan va pêviste hev bîn û angorî navan cuda bîn xebitandin, wek

Wi (ewi) got - Maskulin form
Wê (ewê) got - feminin form

Cînavên pîrsiyari da ji, ev yeka baş tê xuyan, misal :

Kijanî got - Maskulin form
Kijanê got - Feminin form

3- Disa dı gelek zımanên Îndo-Ewrûpi da gotın (peyvok, xeber, kelime) dema tên xebitandin, ew ditewın, bingehê wan dıguhırın û dıkevın tehreki dın. Misal ;

Nan - *Jı mın ra nin bine*
 Şıvan - *Şıvin got*
 Aş - *Salih çû eş*

Jı ber vê yekê, zımanê kurdi bı xususiyetên xwe va pır nêziki gelek zımanên Îndo-Ewrûpiye.

Ev xususiyeta, dı fêlan da hın ji zelal tê xuyanê, misal gotın mastareke (infinitif), lê dema mirov vê fêlê dıkşine, wek "Ezê bê jım" (gotın) dıguhure, ditewe û dıbe formeke dın.

4- Dı kurdi da dema, hine wextan da fêl (verb) têne kışandinê lı paşiya fêlan pirtikên kesan serda zêde nabın û hemû tehr wek hev tên dengırın û nıvisandın. Lı jêr çawa tê ditın, dı zımanê tırki da wusan nine û dı dawiya kışandına fêlan da pirtikên kesan ji hene, misal fêla hatın ;

Kurdi	İngilizi	Rûsi	Tırki
<i>Em hatın</i>	<i>We come</i>	<i>Mıy prişli</i>	<i>Biz geldik</i>
<i>Hûn hatın</i>	<i>You come</i>	<i>Vıy prişli</i>	<i>Siz geldiniz</i>
<i>Ew hatın</i>	<i>They come</i>	<i>Ani prişli</i>	<i>Onlar geldiler</i>

Lı çar misalên jorin da ji, çawa diyar dıbe ku, zımanê kurdi, jı gelek aliyan va nêziki hın zımanên Îndo-Ewrûpine. Dı nav vê ci-narti -nêzikaya van zımanan da pır faktorên diroki, cıvaki û geog rafik rol listine.

*

Dı nav gurubên zımanên cihanê da, koma zımanên Îndo-Ewrûpi wa reki fıreh dıgrın û lı cihanê gelek belav bûne. Jı Ewrûpayê bigrê, jı rojavayê berbi rojhilatê heta Hindistanê dirêj dıbin, jı ber vê yekê ji, navê vê koma zımanan danine "Îndo-Ewrûpi".

Çawa me dı despêkê da ji dabû kıvşê, dı nav guruba zımanên İn do-Ewrûpi hın komên zımanan, jı ber nêzıkbûna xwe dı nav hevda jı komên dın hatın cihêkırın. Jı van koma yek ji "Koma zımanên İrani" tê navkırın, wek zımanên Germeni û Slavı...

Koma zımanên İrani iro lı ser erdeki fıreh belav bûne û jı a- liyê pır gelan da tên dengırın. Dı nav vê komê da ev zımanên jê- rin tên axaftın; Afgani, Taciki, Farsi, Belucini, Kurdi, Oseti û gelek zımanên kêmaniyên piçûk.

Zımanê farisi dı nav zımanên İrani da navê zımanekiye. Lê, ca- rına navê koma zımanên İrani û navê dewleta İranê hın kes tevli- hev dıkn.

Dı dewrên pır kevn da, hemû mirovên (qewn, eşir) lı ser erdê Asiya Pêşin star dibûn, navê van dıhate zanin bı ARİ, çawa tê za- nin dı vê demê da milletên (nation) modern pêknehatıbûn, dı nav hevda dıman. Peyva İnan, jı peyva Ari hatiye pêkanin. Dı nav sa- lan da ARİ-ARYA-ERON-İRAN bı vi tehri hatiye guhırandın. Paşê im- paratoriya Farisi ev navê nişana hebûna pır gelên İnan anıye kırı ye navê dewleta xwe. Bı rasti gotına İrani nişana çand, hebûn û qewmê hemû gelên iranêye.

Zımanên koma İranê me jor ji got, nav xwe da pır nêziki hevın û jı aliye dın dı nav guruba zımanên Îndo-Ewrûpi da cih dıgrın. Ko ma zımanên İranê dı nav xwe da lı ser du beşan parevedıbin; Zıma- nên İraniye Rojhilatê û Zımanên İraniye Rojavayê. Sinorên vê beş-

kırınê ji "DEŞTA KEVIRE" û iro lı İranê da navê erdekiye. Nêzikbû na zımanên İrani, lı jêr ji, çawa xuya dibe gelekî berbiçave ;

Bı İraniya kevn	Taciki	Kurdi	Belucini	Farsi	Afgani
<i>Bratar</i>	<i>Barodar</i>	<i>Bıra</i>	<i>Bras</i>	<i>Bradar</i>	<i>Wrot</i>
<i>Gauşa</i>	<i>Guş</i>	<i>Guh</i>	<i>Gûş</i>	<i>Goş</i>	-
<i>Xortan</i>	<i>Xûr</i>	<i>Xwarın</i>	<i>Wartın</i>	<i>Xordan</i>	<i>Xwarel</i>
<i>Mana</i>	<i>Man</i>	<i>Mın</i>	<i>Man</i>	<i>Man</i>	<i>Mı</i>
<i>Dva</i>	<i>Du</i>	<i>Du</i>	<i>Du</i>	<i>Do</i>	<i>Dva</i>

Hine hêzên kevneperest, berdevkên kolonyalistan û "zaneyên" vîrek vê nêzikbûna navbera kurdi û farîsi da dîdın ber çavên xwe û dibêjin zımanekî bı navê kurdi tuneye, ew bı xwe beşeke zımanê farîsiye. Ew, vê cinarti û nezîkaya navbera zımanan istismar dîkın û bı taybetî lı Kurdîstana Tırkiyê hebûna zımanê kurdi inkar dîkın û mêjûyan dîşon.

Lı jêr, me nêzikayî û cinartiya dı navbera zımanên Slavi da nişan daye û bı hezaran gılı-gotın pır nêzîkî hevın. Kesek iro dı kare bêje na ev yeka nabe zımanê ûrîsi û zımanê Bulgari pır hev çûye, wek hevın, ev zımanan du zımanê cuda ninın, zımanê Bulgari tuneye, ew bı xwe hema rûsiye. Ev baweriyên pûç, faş û xelet iro bûye bingehên idolojîya bûrjuvazîya Tirk, misal ;

Rusi	Bulgari	Çeki	Lehistani	Xırvati	Mena wê
<i>Gorot</i>	<i>Grat</i>	<i>Hrat</i>	<i>Gorot</i>	<i>Grat</i>	<i>Bajar</i>
<i>Golava</i>	<i>Glava</i>	<i>Hlavo</i>	<i>Glawu</i>	<i>Glava</i>	<i>Ser</i>
<i>Son</i>	<i>Sın</i>	<i>Sen</i>	<i>Sen</i>	<i>San</i>	<i>Xew</i>

Hemû ev misalên jorin nişani me dîdın ku, peywendi û cinartiya navbera zımanê kurdi û İndo-Ewrûpi pır xurtın. Jı ber vê yekê ji, zımanê Erebi û Tırki bı zımanê kurdi va tu pewendiyên wane bingehin dı warê gramatikê da tunın. Tenê dan û standina hın gotınan dı navbera zımanê kurdi û van zımanan da heye, eva yeka ne cinartiya navbera zımanan, tenê tesira kontaktên zımanan lı ser hev, nişani me dide. Her çiqas dı navbera zımanên İndo-Ewrûpi û bı taybetî dı navbera kurdi û farîsi da nêzikayîke mezın hebe ji, dısa zımanê kurdi bı serê xwe xudanê gramatik û defineke gotınane. Jı ber vê yekê ji, dema mırov avahiya zımanan hemberî hev dıke, pêviste cinartiya navbera wan û kontaktên navbera wan jı hev cuda bıke.

PÊŞKETINA KURDOLOJİYÊ

Lı Akademiya Ermenistanê

(*Duh - İro - Sıbê*)

TOSINÊ RESİT

Pêştaçûyina Kurdzaniyê (Kurdoloji) lı Ermenistana Sovyet tiş teki text û bext nine. Beri gışki edetên kurdzaniyê lı Ermenistanê, jı sedsaliya navin tê. Diroknûsê Ermeni, jı sedsaliya navin vır da, dı nav destnıvisarên xwe da lı ser kurdan pır dokumentên hêja, jı mera hiştine, jı vana yek, lı ser zargotına (folklor) kurdane ku dı sala 1711'an da hatiye nıvisandin. Ev dokumenta bı tı-pên Ermeni, nıha lı Muza Desnıvisaran da tê parastınê. Nıveke sed saliya 19'an da nıviskar û ronakbirê navdar X. Abovyan çend gotarê (nıvisarê) etnografyê, bı nımûnên folklor a kurdan va tevayî, bı zımanê almani û ûrisi çap kırıye.

Lê, bı rasti kurdzani, lı Ermenistanê paşi şorişa mezin-şorişa Oktobrê derkete ser rêke fireh, jı ber ku, ew sazûman, hukmeta karker û gundiyan bû. Eva cara yekemin bû ku, hukmet bı dewleti lı ser pırsên dirok (tarix, mêju), edebiyat, zıman, netewenasi (etnografya) û çanda gelê Kurd sekini û berbiri van pırsan bû.

Paşi sala 1930'an, êdi Heciyê Cındi, Eminê Evdal û Wezirê Nardiri, dest pê dıkin, bı hogırên Ermeni va lı ser pırsa lêgerina kurdzaniyê kar dıkin. Havina sala 1934'an da lı Erivanê Kongra Kurdzaniyê, cara pêşin berev dıbe. Bı vi tehri, êdi Kurdzaniyê lı Ermenistanê dest pê kır, pêşta çû.

Lê pêştaçûyina kurdzaniyê lı Ermenistanê, dı sala 1958'an da gihişte dereceke bılind. Jı ber ku, beşa rohilatzaniyê bû 4 koman û jı wana yek jı sazûna kurdzaniyê bû. Serokê wê komê zaneyê folklorê Prof. Heciyê Cındi bû.

Sala 1971'an da tehrê rêvabırına karên kurdzaniyê dıguhıre û kurdzani dıbe beşeke ser bı xwe, dı nav Akademiya Ermenistanêye Zanistan da cih digre, dıbe pareke cihê. Nıha dı vê parê da 10 zaneyên kurdzaniyê kar dıkin, 2 doktor-profesor, 4 endamên zanıyarıyê û 4 zaneyê nûgihıştı.

Raste, dı vê parê da pırsên kurdzaniyê jı herali va tın veko landın, lê bêtır guhdari lı ser diroka kurdan berev bûye. Van demên nêzik, rê tıra tê ditınê weki hın jı lı ser vê pırsê bê sekandın, bı taybeti lı ser sedsaliyên navin. Jı ber ku, dı vê demê da gelek pırsên diroka Kurdistanê dı nav tariyê da maye.

Dı nav para (beş) kurdzaniyê da, bı taybeti karên Prof. Heciyê Cındi pır alikariya pêştaçûyina kurdzaniyê kırıye û dı vê rê da keda wi gelek derbaz bûye. Wi, dı warê berevkırın û lêgerina folklor a kurdi da, kareki mezin kırıye û hê jı dıke. Çawa tê zanın bı destê Heciyê Cındi, dı nav gelek salan da 4 berevokên ser-pêhatiyên (çirok) kurdi hatine çapkırın û cildê 5'an jı, dı çapxanêdaye. Jı aliyê dın wi nêzkaya 40000 metelokên kurdi berevkırınê jı bo çapê. Ew nıha jı ferhenga Kurdi-Ermeni amade dıke.

Serokê para kurdzaniyê niha Şekroyê Xudo'ye. Ew doktorê diroka kurdiye, ev bist sali zêdetire ew bi pîrsa tevgera gelê kurd va mijûl dibe, bi taybeti li ser rewşa diroka Kurdên Iraqê. Ser van pîrsan ewi 2 pirtûkên hêja nivisiye û çap kiriye. Yek ji vana, di sala 1965' an da çap bûye û navê wê "Tevgera Kurdaye Netewî-Azadiyê li Iraqê Paşî Şerê Cihanêyi Duwemin"e. Pirtûka dudan bi zimanê rûsi hatiye weşandin, ev pirtûka bi navê "problema Xwemuxtarîya Kurdaye Netewî li Komara Iraqê (1958-1970)". Sala tê ji, di sa lêgerineke wi li ser rewşa tevgera gelê Kurd li Iraqê wê çap bibe.

Niha, Şekroyê Xudo guhdarîke mezin dide ser ideolojiya (bir - baweri) tevgerên kurdan li herçar beşên Kurdistanê. Nava vansalên derbazbûyi da, Şekroyê Xudo, wusan ji gelek gotarên zanîyarî li ser pîrsên dirokê çapkîrîne. Di sa ew li gelek kongrên rojhilatnasîyê da beşdar bûye.

Gelek salan seroktiya para kurdzaniyê endamê zanê dirokê Xalîl Çetoev kiriye. Xalîl Çetoev bi taybeti, ji bo ronikîrîna diroka Kurdên Ermenistanê kareki mezin kiriye. Di sala 1965'an da pirtûka wi ya pêşîn bi navê "Kurdên Ermenistanê Sovyetê" bi zimanê ûrisî çap bû. Di sala 1970'an da ji, pirtûka wiye duwemin bi navê "Tevbûna Kurdên Sovyet li Cenga Niştîmanêye Mezin" çap dibe. Xalîl Çetoev, ji aliyê din çend gotarên hêja ji, li ser kurdên ku di nav Şoreşa Oktobrê û şerê bajarvaniyê da cih girtine, nivisiye. Niha ewi nivisareke mezin li ser "Pevgirêdanên Kurdan û Êrîsa Bi Dirokî" amadekîriye, ji bo çapkîrîne.

Zaneyê dirokê Karlanê Çaçan, di despêkê da, kareki zanîstî li ser pevgerêdana diroka kurdan û ermeniyan pêk ani. Di sala 1965'an da nivisareke wi, bi navê "Ji Diroka Dostanetiya Gelên Kurd û Ermeni" bi zimanê ermeni hat weşandin. Ev pirtûk bi hînek zêdekîrînan û tamkîrînan, di sala 1977'an da bi zimanê kurdi çap bû. Di sa, di sala 1980'an da legerina wiye nû çap dibe. Ev lêgerina bi navê "Kovar û Rojnemên Ermeniyan li Ser Kurdan" derket. Di navbera salên 1850-1920'an da, li ser kurdan, di nav kovar û rojnemên Ermeniyan da çî hatîne nivisandin, Karlanê Çaçan hemû ev tiştîna berevkîrîne û di nav vê biblografîya hêja da rêzkîrîne. Ev lêgerina bi zimanê ermeni û ûrisî bi du zîmanan va çap bû. Karlanê Çaçan niha ji, pevgerêdanên kurdan û ermeniyan di warê çandî da, li ser vê pîrsê dîxebite.

Zaneyê karên dirokê Celilê Celil, ev gelek sale, li ser rewşa kurdên dema dewleta Osmanîyan, dîxebite. Di sala 1966'an da pirtûka Celilê Celil bi sernivîsara "Şoreşa (serhîldan) Kurdan ya Sala 1880'an", pirtûka dudan, bi navê "Kurdên Împeratoriya Osmanîyan Niveke Sedsaliya 19'aye Pêşîn da" li Ermenistanê çap bû.

Celilê Celil, wusan ji zargotîna (folklor) Kurdi berev dike di dide çapê. Ew niha li ser pîrsa ol û parastîna kurdên êzidî kar dike.

Zîmanzan Maksîmê Xemo, di beşa kurdzaniyê da, wek filologekî kurd dîxebite. Wî lêkolîneke Zaravayê hêla Badînan weşand. Peyrê ewi destpêkîr, li ser hevbandîyên (tehrê gotînan) zîmanê kurdi karên xwe kûr kir û sala 1979'an da ferhengeke kurdi-rûsî amade kir. Ew niha ji li ser bînaxa van hevbandîyan û ronikîrîna wan dîxebite.

Memoyê Xalit pêşekzanê netewenasîyêye (etnografya) heta niha ewî çend gotar li ser çanda kurdi çapkîrîna, bî taybetî li ser xweyîkîrîna heywanan da. Niha ew li ser pîrsên ededên zewacê û pevgîrêdanên (peywendî, kontak) berî zewacê dîxebite.

Elixanê Tahar li ser destana "Mem û Zîn" kar dîke. Ew bî taybetî bêcerkîrîna (veçêkîrîna) "Mem û Zîn" a klasîk û şaxên vê destanê yê folklorîk va mijûl dibe.

Hevkarekî para kurdzaniyê ji Garnik Asatryan jî li ser tema "Meniyê Hîn Gotinên Kurdîye Sosyali bî Hemberîhevkîrîna Zîmanên Îranêye Mayîna va" kar dîke.

Para Kurdzaniyê dîxwaze bî taybetî bî diroka kurdîye sedsalîya navîn va mijûl bibe, jî ber ku, ev diroka gelê kurd iro kêma hatiye vekolandinê. Jî bo ronîkîrîna wan pîrsan hevkarê parê Arşak Poladyan jî çavkaniyên (dokumend) ereban - di sedsalîyên 7-14' an da, li ser kurdan melûmetîyan hildîçîne. Ev karana, wê di paşarojê da bî zîmanê ûrîsî, bî çend cildan va çap bibe. Karekî vi tehriê di mêjva, jî aliyê kurdzanên Leningradê da tê ajotîn. Kurdzan E-vênîya Vasilêva jî çavkaniyên farsî gelek melûmetî li ser kurdan hilçandiye û çap kirîne.

Serokê para kurdzaniyê, çawa dîde kîvşê, wekî wê zûtîrekê zanekî hildîn li ser kar. Ew zaneyê, çavkaniyên Ermenîyan di sedsalîyên navîn da jî hev derîne û li ser kurdan wê melûmetîyan berev bike, hilçîne.

Berevkîrîna melûmetîyên li ser Kurdîstanê, li ser gelê kurd bî zîmanên erebî, farîsî û ermenî wê gelek pîrsên tarî, ronî-zelal bike, wê diroka gelê kurd, di sedsalîyên navîn da, bî tehrekî rast û tam raberî xwendevanan, pêşekzanan bike.

Niha para kurdzaniyê li Ermenîstanê berevokê nezin amedekîrîye bona çapkîrînê. Di nav vê berevokê da ne tenê gotarên zaneyên Ermenîstanê wusan jî gotarên pêşekzanên Moskovayê û Leningradê wê têda çap bibin.

Îro li Ermenîstanê, xêna jî, karên di çarçeva para kurdzaniyê da dajon, çawa em dibînin, hîn kar jî hene di zanîngê û cihên din da jî dajon. Li van şûnan jî bî destê çend kurdzanan karên hêja hene, wek Nûra Cewarî (pêşekzana mûzîkê), Şerefê Eşîr (dirokvana), Kinyaz İbrahim (filolog), Çerkezê Reş (edebiyatvan)...

Îro gava em lê dînhêrîna hîne hêz li seranser Kurdîstanê li zîman, edebiyat û çanda gelê Kurd hatîne xezevê. Disa gava "zaneyê" netewê serdest jî bona karê xwedîyê xwe dirok û çanda gelê Kurd kaji-vajî dîkîn, feş dîkîn, kurdzanê Ermenîstana Sovyet bî serbîlîndî barê kurdzaniyê bî giranî dane ser milê xwe û bî dîl, bî can xîzmeta gelê me dîkîn.

DI KOVAREKE KURDISTANA IRAQÊ DA

KEMAL BURKAY

Dî nav rûpelên kovara "Nûserani Kurdistan" da bî destê nivîskar Xelîl Dîhokî lêkolîneke bî navê "Şorîşvan û hozanê Kurd-Kemal Burkay" hat weşandin. Kovara "Nûserani Kurdistan" organa Yekîtiya Nivîskarên Kurdistanê ye. Çiqas nivîskarê gurûp û partiyên Kurdistanê Iraq hene, hemû endamê vê rêxistinê. Hemû ev nivîskarên şerê çek û qelemê xistinê yek, iro lî dîjî zîlm, zordestî, koledarî û jî bo Kurdistanê azad-demokratîk bî mîrxasî şer dîkî. Bê guman, ew, xebateke hêja û giranbuha dî warê çand, huner û edebiyata kurdi da pêk tînin. Her wusan jî, pêvîste bêjim "Yekîtiya Nivîskarên Kurdistanê" dî sala 1973'an da hatiye damezrandin. Ango endamê vê rêxistinê lî nav çar azadkîrî da dimînin û karên xwe

dajon. Kovar bî kurdi û erebi bî du zîmanan va derdikeve.

Dî hejmarê 6'an da, çawa em dîbî nî dî rûpelên dudan da, lî ser Kemal Burkay bendeke dirêj, jî aliyê nivîskar Xelîl Dîhokî da hatiye nivîsandin. Ew dî lêkolîna xwa da dîrêj û dirêj lî ser jîyîna Kemal Burkay dîsekîne, paşê ewî naveroka helbestên Kemal Burkay vekolandiye, ew jî hev deranîne û ser helbestên Kemal Burkay tîştîne pîr xweşik nivîsiye. Dîsa dî vê hejmarê da, helbesta Kemal Burkay bî navê "Şorîşvanê Burjuvazîya Bîçûk" jî hatiye weşandin. Ev hejmarê kovara "Yekîtiya Nûserani Kurdistan" isal der çû. Çawa em lê dî nîrî, dî vê hejmarê da, gelek çîrok serpêhati, helbest, vekolîn û nivîsarên rîndîk, xweşik jî hatîne weşandin.

MAHMUT

filmek:

"EM KURDIN,"

Bî destê rejîsorê Gurcîstanêyî nav û deng Giya Çûbabriya filmekî do kumantal lî ser rewşa Kurdên Gurcîstanê hat amadekirin. Ev filma, bî navê "EM KURDIN" wusan jî lî Leningradê tevî Festivala Kinodukumenal bûye. Dî film da, dîrêj û dirêj lî ser pêşketin, serfirazî û dîlşahiya Kurdên Sovyet hatiye sekinandin.

Giya Çûbabriya

KEMNADE

Şahiya (Festival) bî navê KEMNADE isal lî Elmanya Rojava lî nêziki bajarê Bochumê hat çêkirin. Ev şahiya navnetewî (Internasyonal) du sala carê jî aliyê dêra (Klisa) bajêr da pêk tê.

Isal lî nêzkaya 70 rêxistin, kom û gurûp tevi vê şahiye bûn. Çawa tê zanin dî vê şahiye da her gel (Xelq) çand, folklor, muzik û xwarin-vexwarinên xwe jî gelên din ra dide nasîrîn. Çawa tê zanin iro lî Elmanya Federal "Kultureke Bîyaniyan" bejn dî

de û wusan tê navkirin.

Şahiya isalin 3 rojan ajot, vê carê, wek şahiye salên buhuri folklor û komên muzika kurdan jî, dî vê cejna mezîna da beşdar bûn. Dî bername (program) çandî da bi destê Federasyona Komelên Karkerên Kurdistan - KOMKAR, gelek perçe û numûneyên çandî kurdî hatin pêşkêşkirin. Jî bo nasîna kurdan, dî şahiye da, lî ser kurdan informasyon hat dayin û xwarin-vexwarinên Kurdistanê dî şahiye da hatin amadekirin.

NIVISKAR

BAXÇOYÊ ÎSKO

70 SALIYA XWE TIJÎ KIR

Dî nav van rojan da 70 saliya bûyina mamoste, ronakbir û niviskarê hêja, Baxçoyê Îsko temam bû. Baxçoyê Îsko niha lî Komara (cumhuriyet) Gurcistanê dimine û karên xwe lî wir da jî. Wi dî nav gelek salan da, jî bî pêştabîrîna ziman, çand û edebiyata Kurdan bêwestan kar kiriye.

Baxçoyê Îsko endamê Yekitiya Niviskarên Gurcistanêye. Çawate zaninlî Gurcistanê dî nav vê rêxistinê da ko meke niviskarên kurd heye. Jî van niviskarên kurd lî Gurcistanê 5 kes jî, endamê Yekitiya Niviskarên Sovyetêne.

Baxçoyê Îsko, jî der karên dersdayinê, wusan jî lî ser danaskirîna kurdan lî Sovyetistanê pîr karên hêja kirine. Wi pirtûkeke bî navê "KURDÊN PIŞKAVKAZÊ" bî zimanê Gurcî çap kiriye. Jî aliyê din gelek efrandinên wi jî, bî zimanê Kurdî û Rûsî

hatine weşandin. Demekê şûnda jî, be revoka helbestên wi, wê bî çapkirinê. Disa efrandinên Baxçoyê Îsko, dî nav berevoka bî navê "EZ KILAMA XWE DÎST RÊM" da hatine çapkirin.

Jî ber tijikirîna 70 saliya bûyina vî lawê Kurd, 2 cîvinên pîrozba vî hatin saz kirin. Yek jî vana lî Gurcistanê û yek jî lî Ermenistanê derbaz bû. Dî roja 17-6-1983'an da dî "MALA NIVISKARÊN ERMENISTANÊ" da lî ser bûyina helbestvanê Kurd Baxçoyê Îsko şahika made bû. Dî vê êvarê da Prof. HECÎYÊ CINDÎ lî ser kar û barên Baxçoyê Îsko, jîyina wi, baweriyên wi gotarek xwend.

Jî ber 70 saliya bûyina ronakbir û niviskar Baxçoyê Îsko, kovara ROJA NÛ, jî wi ra xweşi, gavê fireh dixwaze û wi pîroz dîke.

Danasina KURDAN Û MAHMUT BAKSI

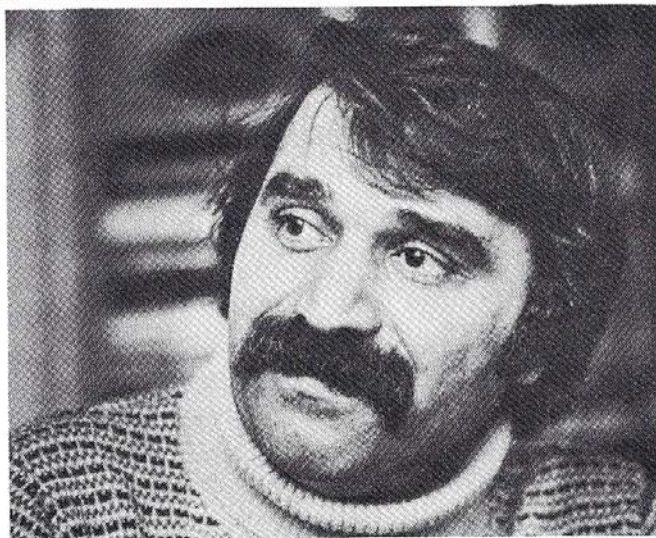
Mahmut Baksi rojnemevan û niviskareki kurde. Ew, bî xwe niha lî Swêdê dimine. Baksi, dî sala 1944 da, jî diya xwe bûye û zarokiya xwe, xortaniya xwe lî Kurdistanê derbaz kiriye.

Dî sala 1971'an da, dema cûntaya faşist lî Tirkîyê hukim xîste bîn destê xwe, ew jî ber neçariyê derdikeve derva û dîçe Elmanya Federal, sa lekê şûnda jî, ew dîçe Swêd lî wir

dimine. Ew niha, dî rojnema Aftonbla detê da kar dîke û gelek rojnemên dîna da jî bendên wi, nivisarên wi derdikevin.

Heta niha Mahmut Baksi bî zîmanê kurdi, swêdi û tirkî gelek efrandin nivisiye. Jî ber van karên xwe, ew isal bû endamê Yekîtiya Niviskarên Cihanê (PENNKLUBB)

● Dî nav 3 pirtûkên xwendinê da, bî zîmanê swêdi, lî ser kurdan yek nivisarên Mahmut Baksi jî cih girtine. Redaksiyona Roja Nû lî ser vi kari lêkolinek amadekir û wê pêşkêşî xwendevanan dîke.

Îro bî sedan mirov jî gelek welatên cuda hatine û lî Swêd diminin. Bo vê yekê jî carina Swêdê bî nav dîkî "Welatê Bîyaniyan". Dî navbera van hemû milletan da, iro, çawa em dibînin bî hezaran kontak pêk tînin, ew nasiya xwe dîdî hev, dîxwazî hev fem bîkî û dîxwazî hevdu hin jî zê tîr nas bîkî, lî ser hev tîştan bîzanîbî. Tu dînhêri carina hin mirovên bîyani jî me dîpîrsî: "Bî rasti em lî ser kurdan kêmtîştan zanî, hûn dîkarî hin jî zê tîr lî ser kurdan me ronî bîkî?" Bî rasti jî, iro

lî cihanê kurd, hebûna wi û çanda gel bî tehreki xweş nayê zanî. Sedemên vê serêşiyê çawa tê xuyanê du faktorî. Yek heta niha karên informatîk û danasîne bî destê rêxîstî, komel û ronakbirên kurd da baş nehatîye cih. Ya dîda jî, hêzên kolonyalist lî ser kurdan tîştî faş, xelet û nebaş gîhandîne bîyaniyan. Van hêzên kevneperest kumê Xelo danîne serê Çelo, yê Çelo danîne serê Xelo û çanda gel kaji-vajî kirîne û bî tehreki dîna va dane naskîrî.

Karê iro lî pêşîya me sekîniye, pêwîste em kirasê lî ser rûye rasti-

yê bikşinin, rûreşiya dijmin nişan - bîdîn û kurdan hîn ji baştir lî bîya niyan bîdîn naskîrîn.

Dî vî wari da Mahmut Baksi kareki berbiçav û kêrhati pêkaniye. Jî van karan yek jî, dî nav 3 pirtûkên xwendinê da cihgirtina temaya kurdane. Dî nav van hersê pirtûkan da beşên (keri) lî ser kurdan bî destê Mahmut Baksi da hatine amadekîrîn.

Ev pirtûkana jî bo swêdiyan û xwendekarên biyani hatine çapkirin û tiraja wan (hejmara çapê) jî pîr bîlînde, ew bî swêdi hatine nîvisandin û efrandinên gelek nîviskarên welatên cuda têda çapbûne.

Armanca çapkirina van pirtûkan ewe ku, şagirt û xwendekarên dibistanan xên jî dersan, wusan jî nasiya xwe bîdîn edebiyat û çanda cihanê. Ev pirtûkên xwendinê, jî bo alikariya zarokan û kesên gihiştî dîke û destê wan da, dibe materiyal. Wezirê Karên Perwerdegarîyê, çawa dî despêka pirtûkan da jî tê xuyanê, hemû ev pirtûkana xweş ditiye û pêşneyari şagirtan kiriye.

Pirtûka pêşin, dî sala 1982'an çap bûye "Avahiya Zîmin-Pirtûka xwendinê" ye (Språkbygget-Läsebok). Dî rûpelê 158'an da, nîvisareke bî navê "Rêwitiya Berbi Swêdê" (Resan till Sverige) heye. Têda serpêhatiya keçe ke kurd-ZOZAN cih girtiye. Ev pirtûka bî taybetî jî bo şagirtên xwendinê na pêşin hatiye amadekîrîn.

Pirtûka duvemin ya bî navê "Swêdi jî bo kesên gihiştî" (Dialog Vuxensvenska) disa dî sala 1982'an da

bî swêdi çap bû. Dî rûpelê 61'an da lî ser nîviskar Mahmut Baksi bî kurte hatiye seknandin. Paşê serpêhatîke bî navê PERO cih girtiye. Dî vî serpêhatiyê da rewşa jîneke (pirek) kurd tê vekolandin. Dî vî serpêhatiyê da rewşa ku jinên kurd têda dijî ew hatiye nîtirandin. Ev pirtûka jî, jî bo kesên xwendegehên navin da dîxwinin û jî bo kesên salbîhuri hatîye amadekîrîn.

Pirtûka sêwemin jî, dî sala 1983'an da bî navê "Zîmanê Zelal" (Klar språk) hat çapkirin. Ev pirtûka jî, bî taybetî jî bo xort-keçên ku dîçîne lîsê (Gymnasium) hatiye amadekîrîn. Dî vî pirtûkê da jî, dî nav rûpelên 117-126'an da Mahmut Baksi serpêhatîke bî navê "Zanin Hewcedari West û Xwestinêye" (Kunskap kräver tid och kärlek). Nîvisiyê, dî vî beşê da nîviskar vî carê lî ser zarotiya xwe, salên xwendinê û zordestiyên lî ser hînbûna zîmanê kurdi dîsekîne.

Ev hersê pirtûkên xwendinê, iro lî Swêdê jî aliyê bî hezaran zarok, keçe-xort û kesên salbîhuri da tî xwendin, ne tenê kurd, swêdi, yuwani, poloni, jî latin Emerikayê bigre heta Efrîqaya reş gelek kes bî vî tehri, bî hebûna kurdan û çanda gelê kurd ra agahdar dibe. Jî aliyê din, lî tenîştê bî sedan nîviskarên cihanê, navê nîviskarekî kurd û cihgirtî na çanda kurdi, dî nav van pirtûkan da kareki pîr kêrhati û serfîraze.

“Ez RODÎ’me,,

Ez niha lî bajareki mezîn dîjim. Ew bî hezaran kilometîr jî Kurdîstanê dûre. Ez hîn baş nîzanîm ez kîme, zîmanê mîn jî hîn baş nafîrtîle û hêstîrên mîn jî hîn lî ser welatê bav û kalan nerîjyane. Lê belê roj bî roj ez pîr tîştan fêr dîbîm. Kurdîyatiya mîn dî hundur dîlê mîn tê birajtîn.

Ez bala xwe dîdîm bavê xwe, ew çawa yek caran dîxeyîde û lingên xwe lî erdê dîxe, dema ew hîn tîştan jî radyo dîbihîse û rojneman dîxwîne. Ez dîbînim çawa hêstîr, jî çavên dayka mîn dîbarîn, dema name jî welat dîghên destê me. Lî welatekî dûr wek Australya jî, ez roj bî roj fêr dîbîm ku ez kurdîm. Rojek wê bê, ez bî hezaran keç û lawên wek mîn wê mezîn bîbîn û wê baş hevalan û dijîmanan jî hev derînin.

Navê mîn RODÎ’ye. Mîn ro lî welatekî jî Kurdîstanê dûr dît, jî ber ku dê-bavê mîn şeverêşeke tari da revin. Îro lî Kurdîstanê tune, lê Rodî

yên Kurdîstanê lî her çar hêlên cihanê mezîn dîbîn, Kurd û Kurdîstan dî dîlên wan da jî dijî. Dijîmîn bî-xwaze-nexwaze emê mezîn bîbîn.

R O D Î
Australya

WERE

Genîm zer bû lî deştê
berf nema lî serê çîyan
mêzer perîtî
nema dêre
neferê malê gîşk tazi man, were
Şîrê memîkan qedîya
mîçîqî av lî kaniyan da
nîfta malê xîlaskîrîn şêlankaran
sal jî dîbore ser salê
bihna mîn teng bû, were
dîsa pencera ber derîyan da
dîpê mîn rêya te
şûrê xwe tûj kîriye dijîmîn
lî ser hêlûna me ya ezîz û kevn
erîşê wan berdewame
zarok bî zîman bûn

qîz û bûk çav lî rêne
pîrani rabûne ser piyan
tirê xwe
ber bî ewrê reş gîrtîne
hêviya tene
Were
ser serê mîn
nav dîlê mîn da
reş-tariyê belavbîke
veqetine cendek lî sêrî
birîjîne jarê maran
bila gez nekî tu kesî êdî
bese bese !
bila were bî destê te
AZADÎ.

VAZGAL BEYAZÎDÎ

BEREVKIRINA ÇİROKÊN GEL

Û SÊ PIRTÛKÊN M.E. BOZARSLAN

ŞEMDİN

Bı destê niviskarê Kurd M.E. Bozarslan heta niha 4 pirtûkê çirok û serpehatiyan (hikayet) lı Swedê hatın nivisandin. Jı vana, pirtûkên "Mir Zoro", "Gurê Bıurvan" û "Kêz Xatûn", çirokan pêk hatiye. Bı taybeti mêrxasên van çirokan, ne mirovın, ew heywanın. Bo vê yekê mirov dikare van çirokan "Qelibotk" û "Fabıl" nav bike. Niviskar bı xwe ji navên van efrandinan daniye "Meselokên lawıran". Pirtûka çaremin "Meyro"ji, gelek serpehatiyên nûjen (modern) û edebi têda hene. Ev pirtûka cara pêşin dı sala 1979'an da lı İstanbolê çap bû û paşê ji hate qedexekırın.

Çawa, Bozarslan ji, dı pêşgotına "Mir Zoro" da diyar dıke, we ki ev çirokana dı nav gelê me da pır belav bûne, tên gotın û beşê ke edebiyata me pêk tinın. Her çiqas, ev çirokana jı bo zarokan pır kêrhati bın ji, mirovên salbuhurı ji van çirokan bı xweşi dıkarın bıxwinın. Ev despêka M.E.Bozarslan jı bo pêşketına "Edebiyata Zarokan" bı rasti gaveke nû û kêrhatiye.

Dı vê nivisara xwe da, em nafıkırın ku, dı warê zıman, huner, tehr û edebiyatê da lı ser hêjayiya wan bısekının, wan çirokana yek-yek şırovekın. Dı nivisandına van çirokan da, tıştê heye bala me dıksine ser xwe, jı balkışandınê ji pêştatır me şa dıke, ew ji, berevkırın û weşandına van çirokên folklorikın. Jı ber ku, ev çirokên heta niha nenivisandi, jı zar-zıman, bı destê M.E.Bozarslan derbası lı ser kaxêz bûn. M.E.Bozarslan bı zımaneki xweş û delal ew nivisine, dema ew nivisinepsikologiya (ruhiyêt) zarokan jı daye ber çavê xwe, zarok çı hêz dıkin û çı hez nakın ev yeka baş jı hev deraniye, dı çarçeveke edebi da, wi, ev çirokana nivisine.

Dı pirtûka pêşin, "Mir Zoro" da, nivisandına vi helbestê hêsa û piçûk, nêzikaya navbera niviskar û ruhiyeta zarokan baş nişani me dide.

"Zebeşe
Dendıkreşe
Xwarına wi xweşe
Kalo newxeşe
Pirê bêheşe
Lawık keleşe
Keçık çavreşe
Karık hebeşe"

Disa dı despêka her çirokê da, niviskar formên çirokbêjiya kurdi û rewşa politik lı welat gihandiye hev, zarok jı tırs-xofa zordestan dūr xıstiye, weki zarok bı xweşi çirokên xwe guhdar bıkin, wek:

"Hebû tunebû carek jı caran, rehme lı dê û bavên guhdaran, xên ji cendırme û tehsildaran"

Çawa tê zanin, dı nav hemû gelên rohilatê da, edebiyata nivisandi zêde bı hêz nine. Bêtır helbest pêşta çûye. Wek roman, ser-

pêhati, pirtûkên tiyatroyê û her weki dîn, zêda nehatine efrandin. Lî kurdistanê ji, ev paştamayin dajo.

Bêşik, sedemên vê rewşa xirab, jî bîndestîya netewî û nerserbestîya gelê me tîn. Zevtkîrîna erdê welatê me, zordestîyên lî ser çanda me û qedexekîrîna zîmanê kurdi gelek astengên bîlînd lî ber me danine. Jî ber vê yekê, çawa rewşa aborî, cîvaki û wusan jî rewşa çandî zêde pêşta neçûye. Zordestî û qedexeyên dijmin nehiştîne û nahêlîn jî, weki çanda kurdi bî hêza xwe va (oton dinamîzm) pêşta here, şax vede û xurt bibe. Gelê me, tu wext ew azadî nedîtîye, weki efrandinên nivîsandî peyda bike.

Dî nav gelê me da, gelek çîrok, serpêhati, meselok, metele, pêkenin, lawîk, delorîn, qewlîk, gîlî-gotînên xweşik û gelek efrandinên jî hev bedewtir hene, ku dî cîvatan da, dî malan da, dî şevên payîzan dî odên gundan da, dî rêwîti, paletî û dî nav zîbaran da, lî ser derguşan, dî dilan-şahiyan da, lî ser tevne, lî bêriyê, bî kurtî dî her warê jiyînê da tîn gotîn.

Dijmînen gelê me tu car serfiraz nebûne, ku çand, zîman û folklorê me jî ortê rakîn. Çimki efrandarê van hebûnên me, gel bî xweye. Gele, yê ku çanda me av dîde, diparêze û xweş dîke. Ev efrandinên çand û folklorê bî salan diguhîrîn, dewlemend dibîn, nexşexemlên nû digîrîn û hînek jî carîna wunda dibîn. Lê, kiye ew van tîştan derbazî ser kaxîz dîke, kiye ew, efrandariya gel dîxe nav rûpelên pirtûkan, jî tariyê, jî wundabûnê xelas dîke û kiye, wan ronî dîke? Bê guman, kesên ronakbîr, şarezî û zane van karan hîldîdîn ser milên xwe. Dî van rojên teng û dijwar da, ew dibîn berbîrsîyar û rê nişani gel dîdîn. ■

DI BALE Û OPERAYÊ DA

Vladimir

DU ARTÎSTÊN KURD

Natêla

Natêla û Vladîmirê Qasîm du xwişk û birane. Her du lawên Kurd jî, lî Tîblîsê hatîn dinyayê. Ew paşê çûn lî Lenîngradê cîwar bûn.

Wext derbaz dibe, Natêla dîkeve teatra Operayê lî Tîblîsê. Ew lî wîr jî, kursên balayê da beşdar dibe. Vladîmir jî dîçe lî Lenîngradê, dî teatra bî navê CM. Kirav da dîxebite. Paşî van karana, ev du artistên jêhati, dî warê opera û baleyê da gelek pêşta dîkevin.

Sala par koma wan dîçe bajarê Tîblîsê, listîka Çaykovskî bî navê "Gola Qubeqaza" nişan dîdîn. Xên jî vê xebatê, wan gelek listîkên bedewiyê raberî baldar û guhdarên xwe kirîne.

Paşî demekê Natêla û Vladîmirê Qasîm wê herî tevî leceke internasyonali bîn. Ev şahiyê lî bajarê Bulgar-Varna'yê çê bibe.

Lî ser van herdu artistên Kurd, bî destê rojnemevan Têmurê Xelîl bendeke hîn jî dirêj, dî nav rûpelên rojnema "RÎYA TEZE" da hat weşandin. (8-6-1983)

NORDENS FOLKHÖGSKOLA BISKOPS-ARNÖ

OCH

SVERIGES FÖRFATTARFÖRBUND

I SAMVERKAN

Qurseke Kurdi

Lı Swêdê, jı bo niviskaran, mamos-
tan, pedagogên malbatan û kesên ku
dixwazın lı ser zıman û wêja kurdi
bixebitın, qurseke kurdi hat saz kirin
Kurdên lı Danimarqa û Norweçê ji têne
vexwandın ku dı vê qursê da beşdar
bın.

Qurs wê jı sê gavan pêkbê :
Gava 1'em - dı navbera 7-13'ê Tebaxê
1983 (Qursa bingehi)
Gava 2'em - Tirmeh 1984 (Qursa kûrane)
Gava 3'em - Tebax 1984 "

NAVEROKA QURSÊ: 1-Zımanê Kurdi
2-Helbestvaniya Kurdi
Wêja Kurdi
3-Praktika Nivisinê.
Mamosta û serwêrên qursê nvis-

kar M. Emin Bozarslan û Ferhad Şakeli
ne. Xên jı wan, çend kesên dın ji wê
ji Yekitiya Niviskarên Swêd, jı Dıbis
tana Gel ya Bılind û jı Daira Çandî
ya Dewletê (Kulturråd) ji ,tevkariya
vê qursê bıkın.

DILÊ MIN LI DILÊ TE DIGERE

BIHARA REŞ

Destên mın
Lı destên te dıgerın
Lı ku ne destên te ?

Çavên mın
Lı çavên te dıgerın
Lı ku ne çavên te ?

Dılê mın
Lı dıle tê dıgere,
Lı ku ye dılê te ?

Mın dıvê
Hembêz bıkıım lê !
Rındê! Dılberê !
Zırav bejna te.

Gu l geş nebûn isal
Nêrgıs venebûn
Qıvar bı çokekê bılind nebûn
Avi neket lı mêrgan
Serê çıyan nebırıqand
Dar û zadan ber nedan
Bılılan nestıran
Nexwendın kewan
Çıma wısan bû ?
Ev çı bıhar bû KURDISTAN ?

FIRAT CEWERÎ

SYDNEY - 83

Lı jor gurûba zarokên kurd xuya dıke

KURDISTAN *Kurdistan* **Folkloric Group**

GOVEND

Every anniversary whether social, religious or national is a good reason to initiate a Govend, a Kurdish word referring to the traditional folk dances. Govend takes place in the village yard and attracts hundreds, sometimes thousands of people.

Leaders: Weli Azad, Chahin Baker

Musicians: Tenbur — Rifat Kara, Cenkiz Gulbahce,
Emirhan Sulbudak

Drum — E. Mir

Singer: Hasan Siyamed

Komela Kurdê Avusturalyê, dı ro ja 11-6-1983'an da, lı "SYDNEY OPERA HOUSE" da bı programeke hunermen di û çandi va beşdar bû. Komelê, bî gelek karên muzik û folklorê, bala bı hezaran kes kışande ser xwe. Dı

vê şahiyê da, jı mîletên dın ji gelek komên muzik û folklorê cih girtın. Şahi jı aliyê Kurdên Avusturalyê da, bı serfırazi derbaz bû. Vê cejnê bı tevbûna gelek folklorên biyani va, reneki internasyonalîstend.

JI NAV WEŞANAN

TARIXA EDEBIYATA KURDI

Pirtûka bi navê "TARIXA EDEBIYATA KURDI" beri mehekê di nav weşanên "ROJA NÛ" da hat çapkirin. Pirtûk, ji aliyê zımanzan û kurdolog Prof. Qana dê Kurdo'da hatiyê nivisandin. Ev efrandîna hêja bi xwe 2 beşan va pêk tê, ev pirtûka beşê (cildê) yekemine, beşê duwemin ji, paşi çend mehan wê biğhêje destê xwendevanan.

Pirtûk bi pêşgotîneke dirêj va dest pê dike. Qanadê Kurdo, di vê pêşgotîna xwe da bi tehreki fireh li ser rewşa edebiyata kurdi dîsekîne. Di nav vê pêşgotîne da çend beşên cu da (cihê) hene, wek:

- Tarixê lêgerina Edebiyata Kurdi li nav kurdan da û Rûsistanê da;
- Rola kovar û rojnemên kurdi li Dîroka Edebiyata Kurdi da;
- Melumetiyên Şerefxan Bitlîsi û Evliya Çelebi derheqa sayir û zanyarên Kurdan da;
- Lêgerina Tarixê Edebiyata Kurdi li Iraqê da.

Paşi vê despêka dîr-dirêj nivîskar Qanadê Kurdo, li ser van helbestvanên jêrin dîsekîne û wan bi me di de naskirin: Eli Herîrî, Ehmed Mele Batê, Feqiyê Teyran, Meleyê Cızîrî, Selîm Sulêman, Ehmedê Xanê, Xarîr Bitlîsi, Pertew Begê Hekarî, Şex Xalîd, Sıyapûş, Cıgerxwîn, Osman Sebrî, Qadri Can.

Di beşa duwemin da, Qanadê Kurdo li ser helbestvanên ku bi zarawê sorani nivisandîne, li ser wan dîsekîne. Bi rastî, ew lêgerin (lêkolîn) û efrandîna hêja kareki pîr giranbîha û delale.

Bi vi tehri heta niha, me di nava "Weşanên Roja Nû" da 7 pirtûkên hêja raberi xwendevanên xwe kir.

KULILKÊN KURDISTAN"

Federasyona Komelên Karkerên Kurdistan li Elmanya Federal (KOMKAR), bi navê "Kulilkên Kurdistan" li ser rewşa gelê Kurdistanê û bi taybetî li ser zarokan broşurek belavkir. Ev broşur, bi sê zımanên ewrûpi-îngilîzî, almanî û norveçî (ji aliyê Komela Karkerên Kurdistanê a Demokratîk) hatiyê nivisandin û belavkirin.

NIŞANI

Berevoka serpehatiyên nivîskar BABAYÊ KELEŞ bi zımanê kurdi li Eriwanê hat çapkirin. Di nav berevokê da 14 serpehatiyên cih girtiye. Redaktor û pêşgotîna vê pirtûkê EMERIKÊ SERDAR nivîsiye.

FERHENGA SWÊDÎ-KURDÎ

Iro bi hezaran Kurd, ji ber neçariyê, belengaziyê û ji ber zordestiyên politik pêvist mane li dervayî welat dimînin. Ji van kurdan bi hezaran wusan jî li Swêdê dijîn. Ji bo rêvabîrîna kar-bar û jiyîna xwe, ew pêvistî zımanê Swêdî fêr bibin. Ji ber vê hewcedariyê, eva cara yekemîne ku ferhengeke bi SWÊDÎ û Kurdi hat amadekirin. Ferheng, bi taybetî, ji bo kursên zımanê Swêdî û hêsakîrîna hinbûna wi, pîr kêrî kurdan tê. Ji ber ku, ev ferheng bi zımanê zıkmakî (dê), peyvokê (kelîme, gotin) Swêdî şirovedike. Ev ferhenga bi herdu zaravayên kurdi va Kurmancî-Sorani hatiyê amadekirin. Ev karê nû, bi destê nivîskar REŞO ZILAN' va pêk hatiyê. Reşo Zilan, di despêka pirtûkê da, wusan jî, li ser hewcedariya çapkirîna vê ferhengê pêşgotînek nivîsiye. Ji bo çapkirîna ferhengên Kurdi û bi zımanên biyani ev kara, kareki nû û gaveke pêşe.

COXRAFYA KURDISTAN

Beri çend mehan lî Swêdê bajarê Uppsala, bî destê xwendekar Feridun Danişwar, bî Ingilizi lî ser Coxrafiya Kurdistanê lêgerinek derket. Na vê xabata wi "CONTRIBUTION TO THE GEOLOGY OF KURDISTAN"e. Dî pirtûka xwe da Feridun Danişwar lî ser hebûnên Kurdistanêye bînerd û sererd dîsekîne, dewlemendiya wan nişan dîde û vê yekê pîr xarîtên baş va nişan dîde.

KURD Û KURDISTAN

Pirtûka "Kurd û Kurdistan" vê carê ji bî Elmani tê çapkîrîn. Ev pirtûka bi navê "Kurdistan und die Kurden" çawa tê zanin bî destê Gerard Chalian û bî alikariya İsmet Şerif Vanlı, Qasımlo û Kendal cara pêşin lî Frensê hatibû çapkîrîn.

DENGBÊJ KAL BÛBÛ

Beri çend meha pirtûka WEZİRÊ EŞO bî navê "Dengbêj Kal Bûbû" hat weşandin. Dî nav rupelên pirtûkê da deh efrandinên Wezîrê Eşo cih girtîne.

"HÊVÎ"

Enstituya Kurdi lî Parisê biryarek girt weki kovareke bî navê "HÊVÎ" derxe. Kovarê salê 2 caran wê çap bî be û nêzkaya 120-160 rûpelî wê bigrê. Kovarê bî zaravê kurmancî, soranî û zazakî 3 zaravan va derkeve. Enstituya Kurdi lî Parisê çawa diyar dîke, naveroka wê, dî nav çarçeva lî jêr nîvisandî, wê pêk bê:

- 1) Helbest (bî kurdi an jî zîmanên biyani wergerandi)
- 2) Çirokên edebî (bî kurdi an jî zîmanên biyani wergerandi)
- 3) Şano (tiyatroyê)
- 4) Rexneyên edebî, hunerî hwd.
- 5) Pîrsên zîman û gramera Kurdi
- 6) Lêgerînên dirokî, aborî
- 7) Nûçeyên çandî û zanistî yê gîştî.

Çawa dî belevoka ku Enstituya Kurdi derxistîye, têda diyar dibe ku, hejmara HÊVÎ'ya yekem dî nav meha İlonê da wê bighêje destê xwendevanan.

KÊZ XATÛN

Pirtûka M. E. BOZARSLAN lî Swêdê bî navê Kêz Xatûn çap bû. Ev pirtûka çirokan, jî bo zarokan hatiye amadekirin. Çawa tê zanin, dî rêzê da berê jî du pirtûkên din bî navê Mir Zoro û Gurê Bîlurvan hatibûn weşandin.

RASTNIVISARA KURDÎ

Lî Moskovayê, vê carê zîmanzanê Kurd Çerkez Bakaev, bî navê "BINGEHEN RASTNIVISARA KURDÎ" xebateke zanistî bî zîmanê rûsî nîvisî. Dî vê pirtûkê da, wusan jî ferhengeke rastnîvisara Kurdi cih girtîye û têdanêz kaya 22 hezar peyvok hene. Dîsa, dî nav rûpelên pirtûkê da gelek tekstan cih girtîye.

HOKIRINA ZIMANÊ KURDÎ

Beri çend roja, pirtûkeke bî navê "Hokirina Zîmanê Kurdi-1" gihîşte destê me. Jî bo hinbûna zîmanê kurdi dî nav kurdên Avustralyê da, çawa tê zanin kareki hêja dajo. (weşanên Radyo, vekîrîna dîbîstanan û derxistîna gelek materyalan)

Ev pirtûk, jî aliyê Şahin Bekîr da hatiye amadekirin. Çawa dî pêşgotîna xwe da, nîviskar diyar dîke ku, bî taybetî ev materyal jî bo guhdarên Radyoya Kurdi lî Sydney hatiye nîvisandin, weki ew guhdaran hêsatîr hîni zîmanê kurdi bîbîn.

Dî pirtûkê da gelek şîkîl, sûret û xemlan jî cih girtîye. Dî dawiyê da jî, ferhengeke piçûk bî zîmanê kurdi, engilîzî, tîrkî, elmanî û erebî heye.

JI UNESCO RA NAMEYEK

İsal lî Stockolmê dî nav weşanên "Dengê KOMAL" da, bî navê "Jî UNESCO'ra Nameyek" pirtûkek hat çapkîrîn. Ev nama jî aliyê nîviskar İsmail Beşikçi da hatiye nîvisandin. Beşikçi ev nama dî Girtigeha Adapazarê da nîvisîye, weki UNESCO'ra rê bîke, lê polêsên tîrk dest dane ser vê namê. Beşikçi dî vê nama xwe da, zordestiyên lî ser çand, dirok û zîmanê kurdi lî Tîrkîyê protesto dîke û wan zordestiyên bî baweriyên Kemal Atatürk va girêdîde.

SERFIRAZIKE NÛ

L1 Swêdê d1 nav gelek komên futbolê da, koma SPORA KURDISTANÊ b1 listikên xweşik va, d1 nivê pêşin da serket û bû lider.

LİSTİKÊN NIVÊ-PÊŞIN DAWIYÊN WANA

Gasemorgs IF - S.Kurdistan	0-2
S.Kurdistan - Condor	1-1
Solhöjden - S.Kurdistan	3-0
Jarfalla AIF - S.Kurdistan	2-3
S.Kurdistan - Malet/Staket	4-0
BİFF - S.Kurdistan	3-4
S.Kurdistan - Syrianska	5-0

LİSTİKÊN NIVÊ-DUWEMİN

<u>Roj</u>	<u>Seet</u>	<u>Cih</u>
10-8-83	18.15	Spanga 1 P.2
S.Kurdistan - BİFF		
19-8-83	18.15	Kvarnvallen 2
Malet/Staket - S.Kurdistan		
27-8-83	13.00	Spanga 1 P.2
S.Kurdistan - Jarfalla AIF		
10-9-83	11.00	Spanga 1 P.2
S.Kurdistan - Solhöjden IF		
23-9-83	20.00	Kvarnvalen 2
Syrianska - S.Kurdistan		
30-9-83	18.15	Kvarnvallen 2
Condor - S.Kurdistan		
8-10-83	13.00	Spanga 1 P.2
S.Kurdistan - Gaseborgs IF		

Xaliçeke Kurdi

EZ TE HEZ DIKIM

<i>Xewna xwe da te dîbinim,</i>	<i>Xazi disa ez xort bûma</i>	<i>Rojê çûyi ez bir tinim</i>
<i>Lî ber konê we dîbinim,</i>	<i>Lî xasbaxçe mêvan bûma</i>	<i>Cot keziyên reş bir tinim</i>
<i>Nav fîncana şerava reş</i>	<i>Bîra pêxas, tazibûma</i>	<i>Ramûsana şeva pêşin</i>
<i>Dêmê teyi reş dîbinim.</i>	<i>Jî evîna te, her têrbûma.</i>	<i>Dîkim axin'û bir tinim</i>

KARLANÊ ÇAÇAN

NAMEYEK
 JI ÎNSTITUYA KURDAN
 LI PARÎS

Hevalên Hêja

Spasên germin jî bo şandîna kovara "Roja Nû".

Em gelek dilşane ku niha "Roja Nû" seranser bi kurdi derdike-
 ve, jê ra jiyanêke dirêj daxaz dîkin û hêvidarîna ku ewê di şerê
 jî bo parastin, vejîna û pêşvabîrîna çanda kurdi da roleke berbiçav
 bileyize.

Tevî sîlav û daxwaziyên me yê qençtîrîn.

Kendal Nezan

TU KES NEHATINE BIRKIRIN
TU TIŞT NAYÊN BIRKIRIN

DOKUMENTEKE
DÎROKI
SAL
1932

Çawa tê zanin, diroka (tarix, mêm-
jû) Kurdîstanê da gelek rojên tırş -
tal û gelek rojên reş hene. Paşi ser
hildana Çiyayê Giridaxê (1930) zor-
destiyên lî ser gelê Kurd hîn ji lî
Tırkiyê tûjtir bûne. Lî Kurdîstanê

tevqırkirinê (jenosîd) mezin bî des-
tê dewleta Tırk da hatine pêk anin .
Jî vana yek ji, lî jêr tê xuyanê. Lî
bajarê Bitlisê, lî ber belediya ba-
jêr jî bo çavê gel (xelq) bitirsinin
cendekê çend gundiyan belengaz lî ber

belediyê nişani ahaliyên wê hêlê dî-
dîn.

Ev sûreta (şikil), lî tu cihêki
da ne hatiye weşandin, sûret heta nî
ha, dî arşiva kovara "Roja Nû" da hê
tibû parastin.